

KOHTI ILON KOULUA – Lasten näkökulmia viihtyisään kouluympäristöön

Myyliä & Käitälä
Susanna Teija

Tampereen ammatillinen
opettajakorkeakoulu (TAOKK)
Kehittämishanke, 8VE-2009.

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Myllylä, Susanna & Rantala, Teija

KOHTI ILON KOULUA – Lasten näkökulmia viihtyisään kouluympäristöön

52 sivua

Marraskuu 2009

Työn ohjaaja: yliopettaja Marjatta Myllylä

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksessa kartoitettiin lasten visioita viihtyisästä kouluympäristöstä heidän tarinoidensa kautta. Tarkoituksena oli selvittää lasten näkökulmasta koulunkäynnin viihtyvyyden elementtejä sekä motivoivaa opetusta ja oppimista: minkälainen on koulu, jossa on ilo käydä – koulu jossa viihdytään? Tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä tarkasteltiin ns. ilon pedagogiikkaa vaihtoehtoisena lähestymistapana nykyisille opetusmenetelmille ja koulujärjestelyille. Ilon pedagogiikan käyttöteorialla haetaan ratkaisua kouluviihtyvyyden parantamiseen ja hyvien oppimistulosten säilyttämiseen suomalaisessa peruskoulujärjestelmässä. Teorian keskeisenä ideana on löytää uudenlaista innostusta opetukseen ja koulun arkeen. Ilon pedagogiikan ajatus perustuu lähtöoletukseen, että lapsella on luontainen halu oppia ja kasvaa täyteen mittaansa tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Tutkimuksen empiirinen aineisto koostui lasten kirjoittamista tarinoista, joita tarkasteltiin narratiivien analyysin metodilla. Lapsiasiavaltuutettu järjesti keväällä 2009 YK:n Lapsen oikeuksien 20-vuotisjuhlavuoden merkeissä kirjoituskilpailun Suomessa asuville alakouluikäisille lapsille. Kirjoituskilpailun aineisto, 424 erimittaista tarinaa, saatiin tutkimuksen käyttöön ja lasten anonymiteetti huomioitiin. Lasten kirjoituksista löydettiin yhteensä 11 pääteemaa, joista merkittävimmäksi nousi koulukiusaamisen poistaminen. Lapset halusivat myös enemmän vaikutusmahdollisuuksia päättää oppitunneista, läksyistä ja välitunneista, mikä muistutti huomattavassa määrin lapsikeskeisen ilon pedagogiikan ajatuksia. Tutkimuksessa pohdittiin myös sitä, minkälaisia mahdollisuuksia ja esteitä on ilon pedagogiikan laajemmalle käyttöönotolle. Käynnissä olevat erilaiset koululaitoksen tehostamisohjelmat hankaloittavat tavoitetta päästä viihtyisämpiin ja turvallisempiin kouluympäristöihin. Koululaitoksen ja kuntien päätöksenteossa tulisi kuitenkin ottaa käyttöön uutta tiedon lajia, lasten ja nuorten asiantuntijuutta, koska päätökset viime kädessä koskettavat heidän väliäntä kouluympäristöään ja arkeaan.

Avainsanoja: ilon pedagogiikka, kouluviihtyvyys, narratiivinen tutkimus, innostava opettaminen, lasten oikeudet.

SISÄLTÖ

1. Saatteeksi lukijalle	3
2. Johdanto: Suorittajien vai tasa-arvoisten ihmisten kasvatusta?	4
3. Tutkimuksen tavoite, tutkimusaineisto ja –metodi	5
4. Lyhyt katsaus yksilön kehitystä ja oppimista selittäviin teorioihin	8
5. Kasvusta yhteiskunnan täysvaltaiseksi jäseneksi – ilon pedagogiikkaa	14
6. Lasten omat visiot	22
7. Yhteenveto: Vastaako kouluopetus oikeasti elämän haasteisiin?	46
8. Lähteet	50

© Susanna Myllylä & Teija Rantala

Kannen kuva (rajoitettu käyttöoikeus):

http://www.newburyimages.com/search_images/creative_commons/detail.cfm?a=%2015748454@N00&b=333101270&k=kid,%20happy

1. Saatteeksi lukijalle

Käsillä oleva tutkielma on tehty Tampereen ammatillisen opettajakorkeakoulun lopputyönä. Meitä kiinnosti perehtyä syvemmin innostavan opettamisen ja kouluviihtyvyyden tematiikkaan, joten päädyimme selvittämään *ilon pedagogiikan* käyttöteoriaa. Samaan aikaan keväällä 2009 tuli tietoomme, että lapsiasiavaltuutettu järjestää YK:n Lapsen oikeuksien 20-vuotisjuhlavuoden merkeissä kirjoituskilpailun 1.-6. -luokkalaisille lapsille aiheesta *Tarinoita iloisten lasten koulusta ja kylästä*. Tästä saimme idean pyytää kirjoituskilpailun tarinat työmme empiiriseksi tutkimusmateriaaliksi. Kirjoitukset annettiin käyttöömme sillä ehdolla, että kirjoittajat esiintyvät anonyymisti. Halusimme tarkastella lasten tärkeiksi kokemia asioita Ilon pedagogiikan teoriaa vasten, ja näiden kesken löytyikin hyvin paljon samantyyppisiä, kouluviihtyvyyteen vaikuttavia tekijöitä. Lasten tuottamat tarinat muodostivat varsin laajan ja rikkaan kokonaisuuden, josta pystyimme sisällyttämään työhön vain osan. Tutkimusaihe ja -aineisto osoittautuivat matkan aikana sen verran mielenkiintoisiksi ja hedelmällisiksi, että tutkimusprosessia olisi voinut jalostaa kehittämishanketta huomattavasti pidemmälle.

”Kohti ilon koulua” -otsikko ilmentää uuden kouluagendan tarvetta. Yhteenvetona voidaan todeta, että kouluhallinnossa tarvitaan laajempaa avoimuutta uusille lähestymistavoille ja rohkeillekin ideoille, joita nousee sekä koululaisten näkemyksistä että ilon pedagogiikasta.

Haluamme lämpimästi kiittää lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aulaa ja ylitarkastaja Elina Nivalaa lasten kirjoituskilpailun aineiston saamisesta käyttöömme ja sen toimittamiseen liittyvästä vaivannäöstä. Suurin kiitos luonnollisesti kuuluu lapsille, joiden visioihin pääsimme tutustumaan.

2. Johdanto: Suorittajien vai tasa-arvoisten ihmisten kasvatusta?

Suomalaisessa koulujärjestelmässä on ilmennyt yllättävä, sisäinen ristiriita: vaikka PISA-tutkimusten valossa suomalainen koulu on tunnettu hyvistä oppimissaavutuksistaan, itse *koulussa viihtyminen* on hyvin alhaisella tasolla kansainvälisten vertailujen valossa. Maailman terveysjärjestön WHO:n viimeisimmän koululaistutkimuksen mukaan tulokset suomalaislasten kouluviihtyvyydestä ovat huolestuttavia. Kun 11-vuotiaista tytöistä 25 prosenttia ja pojista 14 prosenttia pitivät koulunkäynnistä paljon, tilanne oli 15-vuotiaista tyttöjen kohdalla vain 11 prosenttia ja poikien 9 prosenttia (Currie et al. 2008, 42-43). Kouluviihtyvyyttä, sekä oppilaiden että opettajien kouluhyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, on tutkittu suhteellisen paljon. Kouluviihtyvyydellä tarkoitetaan oppilaan kokonaispersoonallisuuden toimivuutta kouluelämässä. (Ks. OPM 2005; Immonen & Nurmi 2009; Perkiö-Mäkelä, Vevala & Laine 2006). Viihtyvyys edellyttää tunteiden ja kognitioiden tasapainoa ja todentumista kouluympäristössä (Atkinson ym. 1996, viitattu Paloneva 2008, 17).

Voidaan siis todeta, että suomalainen lapsi tai nuori on hyvä koulusuorittaja, mutta voi kuitenkin henkisesti huonosti kouluympäristössä. Kouluistamme vaikuttaa puuttuvan kyky yhteisöllisyyteen, mistä keskeisimpänä indikaattorina on koulukiusaaminen. Tämä koulukäynnin yleinen negatiivinen ilmiö on myös saanut Jokelan ja Kauhajoen tapaus-ten kautta laajaa huomiota. Kouluampumistapaukset herättivät kouluviranomaiset poh- timaan asiaa vakavasti. Toisaalla kuitenkin tapahtuu samanaikaisesti koulujärjestel- män tehostamista, joka edelleen heikentää koulujen viihtyvyyttä ja turvallisuutta: pie- nempien koulujen lakkauttamista ja luokkien yhdistämistä eli luokkakokojen kasvatta- mista, johtaen mitä ilmeisimmin koulukiusaamisen lisääntymiseen. Näinollen myös itse kouluhallinnossa on nähtävissä selvä rakenteellinen ristiriita toimenpiteiden ja tavoittei- den kesken. Samaten opettajien lomautukset ja etujen poistaminen, sekä kouluruokai- lun tason huonontuminen ovat kouluviihtyvyyttä heikentäviä tekijöitä. Koulujärjestelmän leikkauksia on kritisoitu julkisuudessa etenkin juuri nyt vielä menossa olevan taantu- man aikana.

Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula (2009) toteaa, että Suomessa säännökset lasten osallistumisesta ja vaikuttamisesta näyttävät olevan kohtuullisen hyvät ja lait kannus- tavat vuorovaikutukseen. Lasten oikeus saada mielipiteensä huomioon otetuksi on yksi YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen keskeisistä periaatteista. Ongelma onkin lähinnä osallistumisen käytännöissä ja arjen toimintatavoissa erilaisissa palveluissa. Suomalaisessa kouluterveyskyselyssä keskimäärin puolet yläluokkalaisista koki, ettei heidän mielipiteitään oteta huomioon, kun koulutyötä kehitetään. Samoin osallistumi-

sen puute on ilmennyt kansainvälisessä CIVIC-tutkimuksessa, jonka mukaan suomalaisilla nuorilla on sinänsä hyvät perustiedot yhteiskunnasta ja vaikuttamisesta, mutta heidän arvionsa käytännön vaikutusmahdollisuuksista koulussa olivat kansainvälistä keskiarvoa heikommat. (Emt.) Nykyisen kouluviihtyvyyden ja oppilaiden itsetunto-ongelmien lisäksi suomalaisen kouluoppimisen suurin ongelma näyttää olevan se, että oppilaat oppivat tuottamaan tai toisintamaan tietynlaista tietoa tietynlaisessa koulu-tilanteessa, mutta he eivät kykene siirtämään tai soveltamaan samaa tietoa toisessa yhteydessä, esimerkiksi arkielämässä. (Hakkarainen et al. 2002, 89-95, 104-107.)

Juha Juurikkalan (2008, 6) mukaan ”niin tärkeän ja merkityksellisen instituution kuin peruskoulun tulisi pohjautua tutkittuun tietoon ja demokraattisesti sovittuihin arvovalintoihin. Yhteisten arvojen lähes täydellinen puuttuminen nykyisestä peruskoulusta on johtanut suomalaisten koululaisten huolestuttavan heikkoon kouluviihtyvyyteen. Tämän ongelman ratkaisuksi on kehitetty uusi opetuksellinen lähestymistapa, *ilon pedagogiikka*.

Lapset puolestaan ovat oman arkensa parhaimpia asiantuntijoita; heillä on sellaista tietämystä, joka on aikuisten ulottumattomissa. Käsillä olevassa tutkimuksessa selvitetään lasten omia visioita viihtyisästä kouluympäristöstä heidän tarinoidensa kautta. Tätä suhteellisen uutta tiedon lajia, *lasten ja nuorten asiantuntijuutta* tulisi käyttää enemmän määrin heidän kouluympäristöään koskevissa päätöksissä.

3. Tutkimuksen tavoite, tutkimusaineisto ja -metodi

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää lasten näkökulmasta koulunkäynnin viihtyvyyttä, sekä siihen liittyvää motivoivaa opetusta ja oppimista: *minkälainen on koulu, jossa on ilo käydä – koulu jossa viihdytään?* Tutkimuksella pyritään hahmottamaan sellaista *hiljaista kouluun liittyvää tietoa, joka on yleisesti tiedossa, mutta huonosti tiedostettua*. Tutkimuksen pääongelmana on siis lyhyesti ilmaistuna, *miten oppimiseen saataisiin lisää iloa*. Tutkimuksen alaongelmat ovat:

- mitä lapset toivovat koululta – mistä elementeistä viihtyisä kouluympäristö muodostuu?
- edistääkö ilo oppimista?
- miten ilo ja hyvät oppimistulokset voidaan yhdistää?
- mikä on opettajan rooli – mitä taitoja opettajalta vaaditaan?
- voidaanko lasten toiveita toteuttaa koulujärjestelmässä?

Pohdimme erästä vaihtoehtoista lähestymistapaa nykyisille opetusmenetelmille ja koulujärjestelyille, käyttäen teoreettisena pääviitekehäksenä ilon pedagogiikkaa, jonka ideana on löytää uudenlaista innostusta opetukseen sekä koulun arkeen. Ilon pedago-

giikalla haetaan ratkaisua kouluviihtyvyyden parantamiseen ja hyvien oppimistulosten säilyttämiseen suomalaisessa peruskoulujärjestelmässä. Opetusministeriö on rahoittanut Jyväskylän yliopiston Tutkiva opettaja –verkostossa *Ilon pedagogiikkaa etsimässä – koulu hyvinvointikeskuksena* -kehittämisen ja tutkimushanketta, jonka praktisena tavoitteena on tuottaa tietoa opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen käyttöön yhdysluokkaopetuksen pedagogisista käytänteistä sekä oppilaiden kouluviihtyvyyteen vaikuttavista ja viihtyvyyttä edistävästä tekijöistä¹. Hankkeessa on julkaistu neljä julkaisua Tutkiva opettaja-sarjassa, joista tuorein on Eira Korpisen, Marja-Leena Husson ja Juha Juurikkalan toimittama (2009) *Näkökulmia ilon pedagogiikkaan - Perspectives to a Pedagogy of Joy* (2009). Aiemmat julkaisut ovat: Eira Korpinen, toim. (2007) *Kohti ilon pedagogiikkaa*, Harri Vainio (2007) *Koulu on päässyt vankilasta, Ilon pedagogiikkaa Halmeniemen vapaalla kyläkoululla*, ja Juha Juurikkala (2008) *Ilon pedagogiikka. Kohti nykyaikaista koulua. Konstruktiivinen peruskoulun käyttöteoria*.

Tutkimuksen empiirinen aineisto koostuu lasten kirjoittamista tarinoista, joita tarkastelemme laajemman *kouluympäristön* kontekstissa. Lapsiasiavaltuutettu järjesti keväällä 2009 YK:n Lapsen oikeuksien 20-vuotisjuhluvuoden merkeissä kirjoituskilpailun 1.-6.-luokkalaisille lapsille. Kilpailuun voivat osallistua kaikki Suomessa asuvat alakouluikäiset lapset suomen-, pohjoissaamen- ja ruotsinkielisillä kirjoituksilla (22.2.09 päivään asti). Omissa sarjoissaan kilpailivat 1. - 3. -luokkalaiset ja 4. - 6. -luokkalaiset. Kirjoituskilpailun teemana oli ”Tarinoita iloisten lasten koulusta ja kylästä”. Kilpailulla kannustettiin lapsia kertomaan hyvästä koulu- tai asuinympäristöstä ja vaikuttamaan sen laatuun. Osanottajat saivat valita, kirjoittivatko tarinan iloisten lasten koulusta vai kylästä. Kirjoituskilpailulla haluttiin kannustaa lapsia ilmaisemaan mielipiteensä ja vaikuttamaan. (Lapsiasiavaltuutetun tiedote 2/2009 21.1.2009.) Kirjoituskilpailun tuli yhteensä 424 erimittaista tarinaa, joissa lapset kuvasivat iloisen kylän tai koulun ominaisuuksia.² Kirjoituskilpailun tuloksella ei sinänsä ollut tämän tutkimuksen kannalta merkitystä.

Postmodernistien mukaan on luovuttu suurista objektiivisista totuuksista ja niiden sijaan keskitytään pikemminkin pienempiin, subjektiivisiin narratiiveihin. Käytämme tutkimuksemme väljää metodista viitekehystä, narratiivista lähestymistapaa. Pyrimme hahmottamaan ja jäsentämään lasten kirjoituksiin liittyviä merkityksiä heitä ympäröivästä arkitodellisuudesta. Narratiivisuudella viitataan kertomusmuotoisen tutkimusaineiston ominaispiirteeseen. Huomiota kiinnitetään erityisesti tarinoiden, kielen rooliin maailman *merkitysten tuottajana* (ks. Heikkinen 2002; myös Vainio 2007, 14). Ns. *narratiivien analyysi* luokittelee ja kategorisoi kertomusmuotoista tutkimusaineistoa (Polkinghorne 1995, 6–8).

¹ Ilon pedagogiikkaa, <https://www.jyu.fi/edu/laitokset/okl/tutkivaopettaja/ilonpedagogiikkaa>

² Lapsiasiavaltuutettu, <http://www.lapsiasia.fi>

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa etsitään määrien sijaan asioiden laatua, sekä merkityksiä ihmisten välisestä kommunikaatiosta, kulttuurista tai sosiaalisesta toiminnasta (Hirsjärvi ym. 1997, 153-154). Haastateltavia ei arvioida samanlaisina tasalaatuisina yksiköinä, joita voidaan kuvata tietyillä yksilömuuttujilla, vaan he ovat informantteja, jotka valottavat asiaa eri puolilta (Alasuutari 1999, 49): he eivät siis puhu toisten yksilöiden tai oman yhteisönsä puolesta, vaan ainoastaan yksilöinä omasta puolestaan. Tutkija poimii sitten kyseiselle alakulttuurille tyypilliset asenteet lausuntojen ja muun informaation pohjalta. Väitteet todistetaan oikeiksi käyttämällä lainauksia haastateltavien puheesta (emt, 106). Tässä tutkimuksessa kyseessä on *lasten oma kulttuuri*, käsittäen kuitenkin joukon hyvin heterogeenisiä näkökulmia. Viime vuosina lasten oikeus tulla kohdelluksi persoonina on noussut esiin eri foorumeilla, mm. YK:n Lasten oikeuksien sopimuksessa (1989). Usein lapset nähdäänkin aihepiirinä monoliittisesti, vaikka heidän kokemuksensa ovat erilaisia, individualistisia. Lasten kokemusten tutkimuksen peruslähtökohtana on arvostaa lasten omia näkökulmia. Tutkijan haasteena on ymmärtää lasten elettyjä kokemuksia, eli kuinka he tulkitsevat, neuvottelevat ja tuntevat asioita heidän jokapäiväisessä elämässään (Greene & Hogan 2005).

Karlssonin (2008, 1) mukaan *lapsinäkökulmainen tutkimus* on uusi käsite ja sillä tarkoitetaan tutkimusta, jossa haetaan lasten kokemuksia, näkökulmia, painotuksia ja tapoja ilmaista asioita (vrt. Vikman 2009). Tämän tyyppinen tutkimus lähti liikkeelle vasta 1990-luvun alussa. Sekä tutkimuksessa että käytännön toiminnassa pohdittiin sitä, miten saada aidosti esiin lasten näkökulmat ja lapset mukaan toiminnan suunnitteluun ja sen toteutukseen (Karlsson 2008, 1). Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin koordinoimissa verkostoissa ja hankkeissa etsittiin valtakunnallisesti eri alan toimijoita yhdistäviä ja lapset huomioivia toimintatapoja. Esimerkiksi ”Satukeikka” -hankkeessa (1995–1997) kirjattiin 21 paikkakunnalla lasten omia kertomuksia. Apuna käytettiin suomalaista sadutusmenetelmää, jossa lapset saivat kertoa vapaasti tarinoita, ja jotka sitten kirjattiin sanatarkasti lapsen nähden. Lisäksi aikuisen saduttajan tehtävä oli kuunnella, mitä lapsi halusi kertoa, eikä muokata lapsen kertomaa satua. (Ks. Riihelä 1991; Karlsson 2000, 2003, viitattu Karlsson 2008.) Tässä sadutusmenetelmässä, jossa lasten kertomukset kirjataan, saduttavan aikuisen mielenkiinto siinä, *mitä lapsi haluaa kertoa, mitä hän ajattelee ja miten hän toimii*. Saduttavalla toimintakulttuurilla tarkoitetaan laajasti lasten näkökulmat huomioivia toiminta- ja tutkimustapoja (emt., sivu).³

³ Toiminta on levinnyt Pohjoismaihin ja lasten arjessa syntyneitä kertomuksia kerättiin yli 5 000 kertomuksen arkistoksi, joka luovutettiin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) Kansanrunousarkistoon. Lisäksi 3 500 kertomusta on kirjattu sähköiseen muotoon ja luovutettu Yhteiskuntatieteelliseen tietovarustoon. Vuonna 2008 ilmestyi kertomuksista lasten omien satujen kirja *Korvaan päin* (Riihelä & Karlsson & Karimäki & Lastikka). Vuonna 1995 syntyi myös ensimmäinen moni- ja poikkitieteinen lapsuuden ja lapsitutkimuksen tutkijaryhmä, joka syventyi lasten näkökulmiin. Lapset kertovat ja toimivat -verkosto rekisteröitiin yhdistykseksi vuonna 2004. Kertomuksia ja kulttuurituotoksia kerätään kansainvälisenä

Lasten kertomusten kautta tulee esiin lasten tapa nähdä ja kokea elämän ilmiöitä sekä se, mihin he kiinnittävät huomiotaan ja miten he sen tekevät. On myös mielenkiintoista, mistä lapset eivät kerro. Aikuinen saattaa löytää kertomuksista yllättäviä näkökulmia. Kertomukset ovat myös lasten omaa kulttuuria, jota harvoin dokumentoidaan ja julkaistaan. Lasten kertomukset on kirjattu sadutusmenetelmällä heidän omassa toimintaympäristössään, toinen kerhossa ja toinen kotona kummitäidin kanssa. Lapsille ei ole annettu aihetta tai ohjailtu, mistä tai miten heidän tulisi kertoa. (Karlsson 2008, 2-4.)

Kankaanniemen (2008, 4) mukaan kertomusten merkittävä asema lasten elämässä ei ole uusi asia, vaan myytit, uskonnolliset kertomukset ja sadut ovat tarjonneet lapsille älyllisiä virikkeitä perheessä saatujen välittömien kokemusten ohella melkein koko ihmiskunnan historian ajan. Tällä niin sanotulla perinteisellä kirjallisuudella on merkittävä asema lapsen sosiaalistumisen edistämiseksi, sillä se toimii edelleen, niin kuin on jo vuosisatojen ajan toiminut, virikkeiden tarjoajana lapsen mielikuvitukselle sekä lapsen tärkeimpiin kysymyksiin vastaajana. (Bettelheim 1987, 32, viitattu emt., 2.) Kertomukset ovat siis läsnä kaikkialla: niillä viihdytetään, opetetaan ja luodaan tunnekokemuksia.” (emt., 2.)

4. Lyhyt katsaus yksilön kehitystä ja oppimista selittäviin teorioihin

A teacher affects through eternity. He can never tell where his influence stops.

Henry Adams

Psykososiaalinen kehitysteoria

Eriksonin persoonallisuusteoriasta on tullut tunnetuin ja vaikutuksiltaan merkittävin minän kehittymistä ja muutosta kuvaava teoria. Hänen mielestään yksilön kehitys määräytyy enemmänkin psykososiaalisesti kuin biologisesti tai psykoseksuaalisesti. Kehittyminen on sosiaalinen ja dialektinen prosessi, jonka luonne määräytyy yksilön tarpeiden ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen mukaan. (Lehtinen et al. 2007, 22-23) Erikson on käyttänyt psykososiaalisen kriisin käsitettä kuvaamaan kullekin vaiheelle ominaista yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen dynamiikkaa. Kriisi on tehtävä tai haaste, joka kussakin kehitysvaiheessa on kohdattava. Kohtaamisen luonne ja lopputulos muovaavat kehityksen suuntaa, persoonallisuuden rakennetta ja yksilön käsitystä itsestään. Kriisien ratkaisua kuvataan psykologisilla vastakohtapareilla, jotka edustavat kehityksen myönteistä tai kielteistä suuntaa. Myönteinen kehitys tarkoittaa, että myönteiset elämykset ovat vallitsevampia kuin kielteiset (Lehtinen et al. 2007, 23). Eriksonin mukaan nuoruudessa keskeisenä psykososiaalisena kehitystehtävänä on

sadutuksen ja sadunkerronnan päivänä 20. maaliskuuta sekä Sadun päivänä 18. lokakuuta. Osa tuotoksista julkaistaan verkoston internetsivustoilla. (Ks. Karlsson 2008.)

identiteettikriisistä selviytyminen. Ideaalitulanteessa identiteettikriisin tulisi olla läpikäyty noin 20 vuoden iässä, jolloin yksilö on valmis siirtymään kohti uusia haasteita ja työelämän vaatimuksia.

Sosialisaatio

Sosialisaatiossa yksilö opetetaan hyväksymään yhteisön yhteiset arvot, tavat ja tavoitteet. Ihminen sosiaalistuu yhteisöönsä kasvatuksen kautta. Kollektiiviset ajattelu- ja toimintatavat toimivat yksilön kannalta kahdensuuntaisesti: toisaalta ne tuovat paineita tilanteissa, joissa yksilö ei haluaisi toimia toivotulla tavalla, mutta ne myös antavat kaivattua tukea, jota ilman on vaikea elää. (Antikainen et al. 2003, 34). Sosialisaatio ei ole silti vain yhdensuuntainen prosessi. Samalla kun uusia tulokkaita kasvatetaan vanhoihin perinteisiin, itse kulttuuri myös muuttuu yksilön ja yhteisön vuorovaikutuksessa. Sosialisaatioon voidaan katsoa kuuluvan myös yksilön itsensä tietoisuuden herääminen: ”Sosialisaatioprosessi tarkoittaa ihmisen kehityksen kahta ulottuvuutta: kasvua kykeneväksi elämään yhdessä toisten kanssa kulttuurin ajattelu- ja toimintatavat sisäistäneenä ja kykenevänä muokkaamaan niitä aktiivisesti, omasta minuudestaan tietoisena, omia kykyjään ja taipumuksiaan kehittävänä yksilönä.” (Antikainen 1998, viitattu emt., 35.) Sosialisaatio ei myöskään tarkoita vain lapsuudessa ja nuoruudessa opittavaa kulttuurin omaksumista, vaan se jatkuu läpi elämän. Kaikki yhteisön jäsenet oppivat jatkuvasti uutta joko formaalisti tai informaalisti, ja muokkaavat koko ajan myös käsitystään omista kyvyistään ja roolistaan yhteiskunnassa. (Emt., 37.)

Baumanin mukaan (emt, 22) vapaus valita yksilöllisesti arvoja pakottaa jokaisen yksilön tekemään valintoja monenlaisten arvojen ja arvojärjestelmien välillä. Yksilö ei enää kuulu kiinteästi vain yhteen ryhmään, vaan hän vaihtelee niitä elämänsä aikana ja joutuu mahdollisesti toimimaan ristiriitaisesti kahdessa ryhmässä yhtä aikaa. Yhtenä kasvatuksen ihanteena onkin alettu viime aikoina pitää lasten kasvattamista sellaisiksi yksilöiksi, jotka kykenevät toimimaan erilaisissa yhteisöissä ja valitsemaan erilaisten arvojen välillä. Kasvattajalta tämä edellyttää kriittistä, itsen ja toisten ihmisten välisten suhteiden omakohtaista pohdintaa ja kasvattamista refleksiivisyyteen (emt., 24).

Pragmatistinen kasvatustilfilosofia

Pragmatismi on lähtenyt Charles S. Piercen (1839-1914) ajatuksesta, että asioiden merkitys muodostuu ihmisille yleensä esineen tai asian käytännöllisten vaikutusten kautta. Siitä sitä ovat kehitelleet omaan suuntaansa mm. William James (1842-1910) ja John Dewey (1859-1952). Pragmaattisessa ajattelussa asioille annetaan arvo niiden käytännöllisen merkityksen mukaan. Se mikä toimii, on oikein ja hyvää. Kasvatuksessa

tämä merkitsee sellaisten näkemysten suosimista, jotka vievät ihmiskunnan kehitystä eteenpäin. (Puolimatka 1996, 47.)

Pragmatikoille tärkeitä ovat *kokemuksen, kasvun ja sosiaalisuuden* käsitteet. Kokeemus merkitsee sitä, että ihmisen on voitava muodostaa käsitys maailmasta oman kokemuksensa kautta. Kokemuksesta irrallisen maailmankuvan pyörittäminen on heidän mielestään ajanhukkaa. Kasvatuksessa kokemuksen korostaminen tarkoittaa oppijan asettamista jatkuvien ongelmanratkaisutilanteiden eteen. Heitä tulisi kehittää emotionaalisesti, motorisesti, intellektuaalisesti ja sosiaalisesti erilaisten konkreettisten tehtävien kautta. Lähtökohtana on ennen kaikkea lapsen oma kiinnostus. Mikäli käsiteltävä asia herättää lapsessa tunteita, hän jaksaa ponnistella asian ratkaisemiseksi ja samalla asia painuu hänen mieleensä. (Emt., 48-49). Sosiaalisuus tarkoittaa pragmaattisessa kasvatustilanteissa sitä, että ihminen kehittyy älyllisesti, kun hän joutuu suhteuttamaan omia näkemyksiään toisten näkemyksiin. Ymmärtäessään toisten ajattelua hän vapautuu itsekeskeisen kaavamaisesta asenteesta. Kasvatustilanteena tämä tarkoittaa mahdollisimman avoimen keskustelun synnyttämistä erilaisissa ryhmissä. Sama pätee kasvatustilanteisiin, joiden tulisi toimia mahdollisimman avoimissa ja demokraattisissa hengissä. (Emt., 50-51.)

Älykkyyden monet muodot

Älykkyyttä on pidetty pysyvänä ja muuttumattomana ominaisuutena, jota voidaan luotettavasti mitata älykkyytstesteillä. Tämä väite ei pidä nykytietämyksen mukaan paikkaansa. Ensinnäkin älykkyyttä on monenlaista (kielellistä, numeerista, avaruudellista jne.) eivätkä nämä eri lajit korreloi keskenään. (Hakkarainen et al. 2002, 60-62.) Kognitiivisella tutkimuksella on pyritty selvittämään älykkyyden taustalla olevia periaatteita ja mekanismeja. Samalla pyritään kehittämään käytäntöjä, joilla älykkyyttä voidaan kehittää.

Hieman huolestuttavaa on se, että menestys nykyisessä koulujärjestelmässä ei korreloi myöhemmän menestyksen kanssa työelämässä - tai edes yliopisto-opinnoissa. Jälkimmäisissä vaaditaan monimutkaista ongelmanratkaisutaitoa ja käytännöllistä älykkyyttä. Olennaisia ovat myös hyvin kehittyneet tunne- ja vuorovaikutustaidot, joita ei mitenkään korostuneesti opeteta koulussa. (Emt., 62-64.) Huippuosajille on tunnusomaista myös uteliaisuus, rohkeus ja sinnikkyys. Kaikkia näitä taitoja tarvitaan, jotta uskaltaudutaan luovasti uusille, tuntemattomille alueille ja kehitetään uuden tilanteen tai haasteen synnyttämä epävarmuus. (Emt., 86.)

Metakognitiiviset taidot

Metakognitiivisilla taidoilla tarkoitetaan yksilön kykyä säädellä ja arvioida omaa ajattelutoimintaansa. Tällä tasolla ihminen arvioi siis omaa tietämistään ja osaamistaan. Itsearviointin taito kehittyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Ympäristön palautteen avulla opimme taitoja, joita emme muuten itse ehkä koskaan tulisi ajatelleeksi. (Hakkarainen et al. 2002, 165.)

Opettajilla on keskeinen rooli oppilaiden metakognitiivisten taitojen kehittämisessä. Mikäli opettaja määrittelee tiukasti työjärjestyksen, opetettavan aineksen sekä kontrollin muodot, metakognitiivista kehitystä ei oppilaiden päässä juuri tapahdu. Jos opettaja taas antaa oppilaiden päättää työjärjestyksen tietyissä puitteissa, opetus etenee ongelmien asettamisesta niiden ratkaisemiseen ja kontrollia siirretään asteittain opettajalta oppilaille, oppilaiden metakognitiiviset taidot kiistatta kehittyvät vähitellen. (emt., 170.) Uudenlaiseen opettamiseen ei voi kuitenkaan loikata yhtäkkiä, vaan oppilaita täytyy tukea prosessissa ja vähentää kontrollia asteittain. Opettaja voi myös kertoa oppilaille omista opetustavoitteistaan, jotta oppilaat saavat yleiskuvan siitä, mihin ollaan pyrkimässä. Metakognitiivisia oppimisympäristöjä ovat myös edellä kuvatut vastavuoroisen opettamisen ja hajautetun asiantuntijuuden mallit. Keskeistä on se, että opetusta suunnitellaan ja arvioidaan yhdessä, oppiminen perustuu vuorovaikutukseen ja toimintaa säädellään hajautetusti. (Emt., 173.)

Metakognitiivisia taitoja pyritään luomaan myös ns. opetuksellisen tuen rakentamisessa, jossa ensin yhdessä harjoitellaan taitoja, jotka on myöhemmin tarkoitus hallita yksin. Opettaja purkaa tukirakenteita vähitellen ja rohkaisee oppilaita pärjäämään omillaan. Prosessi voi siis edetä esimerkiksi siten, että ensin selvitetään, mitä oppilaat asiasta tietävät, sitten sovelletaan opetusaines ja -menetelmät tähän tietoisuuteen, harjoitellaan niitä asioita joita oppilaat eivät vielä hallitse, vähennetään tukea vähitellen, autetaan yleistämään ja soveltamaan opittua ja lopuksi arvioidaan yhdessä, miten tiedot ja taidot ovat kehittyneet. (Emt., 174.)

Hiljainen tieto ja oppiminen

Hiljainen tieto on ihmisen ”tiedostamatonta tietoisuutta”. Termin määritelmää käytti ensimmäisen kerran unkarilainen lääketieteen tutkija Michael Polanyi, joka määritteli termin ”tacit knowledge” tiedoksi, joka koko ajan vaikuttaa ihmisessä, vaikkei sitä voida ilmaista tai muotoilla. Englannin käsite ”tacit” tarkoittaa ”hiljaista tai jotakuta, joka ei sano mitään”. Hiljaisen tiedon vastapari on eksplisiittinen, ilmaistavissa oleva tieto (joissain yhteyksissä käytetään termejä *focal* tai *coded knowledge*). Polanyin mukaan ihminen tietää kuitenkin hiljaisen tiedon kautta, milloin eksplisiittinen tieto on totta ja milloin ei. (Koivunen 2000, 76-77.)

Itse asiassa Polanyin käsitykset muistin toiminnasta ja ihmisen oppimisesta ovat hyvin lähellä tutkivan oppimisen ajatusmaailmaa. Ihminen luokittelee muistamiaan asioita metatietonsa avulla ja liikkuu joka sekunti hiljaisen ja eksplisiittisen tiedon välillä sekoittaen niitä. Uudet tiedot suhteutetaan ja sulautetaan olemassa oleviin tietorakenteisiin ja tietoa siirretään ennen kaikkea sosiaalisissa konteksteissa. Nämä yhteiset traditiot siirtävät meihin toimintamalleja, ohjeita, arvoja ja normeja. Näin ajatellen arvotkaan eivät olisi subjektiivisia, vaan yhteisön yhteistä hiljaista tietoa. (Koivunen 2000, 83-84.) Hiljainen tieto voidaan muuttaa eksplisiittiseksi tiedoksi, mutta se on hankalaa ja vaatii paljon ajatustyötä. Toisaalta oppimisen ja erityisesti opettamisen kannalta kyse on aivan keskeisestä asiasta. Jos ajatellaan Polanyin tavoin, että uuden oppiminen on ennen kaikkea tiedon yhdistelyä olemassa oleviin tietorakennelmiin, *meidän pitäisi opetusprosessissa päästä käsiksi siihen, mikä kullekin henkilölle on merkityksellistä:* ”Ihminen luo oman maailmansa omilla merkityksillään ja koodaa niitä koko elämänsä ajan yhä uudelleen ja uudelleen juuri oman perusorientaationsa ja itselleen kertyneen kokemusaaineiston varassa ... Toisten ihmisten merkitykset voidaan ymmärtää, jos niillä on riittävä rajapinta omaan tai oman ryhmän tai koulukunnan merkityksenantoon.” (Emt., 100.) Koivusen mukaan hiljaisen tiedon vahvistaminen merkitsisi kouluissa sitä, että lasten/ opiskelijoiden omia kertomuksia kuunneltaisiin enemmän. Heille pitäisi myös tarjota enemmän valinnan mahdollisuuksia ja tilaisuutta taide- ja kulttuuriaineiden opiskeluun. ”Irtotiedon” päntättäminen sekä koulu- että yliopistotasolla on Koivusen mielestä pintapuolista menestyksen tavoittelua, joilla koulut itse asiassa huijaavat itseään: todellista oppimista niillä ei tavoiteta. (Emt., 101-102.)

Tutkiva ja ongelmalähtöinen oppiminen

Uutta ajattelutapaa edustaa *tutkiva oppiminen* (ks. Heinilä, Kalli ja Ranne 2009). Käsitteellinen muutos voidaan määritellä oppimiseksi, jossa yksilö oppii ajattelemaan tieteellisten käsitteiden avulla. Arkikäsitukset saavat täsmällisemmän merkityksen, ja samalla järjestellään käsitteiden hierarkkista järjestystä ja keskinäisiä suhteita uuteen uskoon. Arkiajattelu muodostaa kuitenkin ajattelun ja maailmankuvan ytimen, ja uusien ajatusten kehittäminen vaatii yleensä ankaraa ponnistelua. Rajojen ylittäminen on kuitenkin mahdollista tutkivan oppimisen avulla. Tutkivassa oppimisessa on olennaista kysymysten asettaminen. Prosessissa haetaan vastausta sellaiseen ongelmaan, jota ei pystytä ratkaisemaan nykyisen tiedon varassa. Kysymyksiin vastaajana voivat olla vaikkapa asiantuntijat, opettajat tai luonto (kuten empiirisissä luonnontieteellisissä kokeissa). Tutkimusprosessin pääkysymys täytyy kuitenkin jakaa osiin ennen kuin sitä voidaan ratkaista. Näiden ”osakysymysten” avulla sitten lähestytään eri kulmista itse ongelmaa. (Hakkarainen et al., 2002, 207.) Kokonaisuutena tutkiva oppiminen etenee näin:

1. Kontekstin luominen ja opetuksen ankkuroiminen

Käsiteltävä asia ankkuroidaan oppilaiden aiempiin kokemuksiin tai käsityksiin. Aiheen on oltava riittävän monipuolinen, jotta sen käsittelyssä on sijaa monenlaisille tulkinnoille.

2. Ongelmien asettaminen

Oppilaiden on selitettävä ratkaistavana oleva ongelma ja tarvittaessa pilkottava sitä osaongelmiksi. Heidän on myös hankittava lisätietoa ongelman ratkaisemiseksi.

3. Työskentelyteorian luominen

Oppilaat luovat tietämyksensä pohjalta omia hypoteeseja, tulkintoja tai malleja tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä.

4. Kriittinen arviointi

Seuraavaksi oppilaat arvioivat kriittisesti omia tuloksiaan. Pyrkimyksenä on nostaa esiin epäselvyyksiä tai puutteellisuuksia ja asettaa tutkimukselle uusia tavoitteita.

5. Syventävän tiedon hankkiminen

Tutkittavassa aiheessa pyritään pääsemään syvemmälle etsimällä siitä lisää tietoa esimerkiksi ammattikirjallisuudesta tai eri tutkimusaineistoista.

6. Ongelman tarkentaminen ja uuden työskentelyteorian luominen

Tässä vaiheessa ongelmaa tarkennetaan ja sen ympärille rakennetaan uusia teorioita. Tavoitteena on, että oppilaat pystyisivät luopumaan arkikäsitteistään ja löytämään uusia käsitteitä, malleja ja viitekehyksiä.

7. Jaettu asiantuntijuus

Jaettu asiantuntijuus on mukana koko prosessin ajan. Oppilaita rohkaistaan jakamaan tietojaan ja kommentoimaan toisten tuloksia. Tarkoituksena on, että kaikki vastaisivat yhdessä koko yhteisön oppimisesta ja tietovarannon kasvusta.

(emt., 217.)

Toinen vaihtoehto opettaa oppilaita ajattelemaan itse on *ongelmalähtöinen oppiminen*. Siinä ovat erityisen tärkeitä miksi ja kuinka -kysymykset. Niillä pyritään ymmärtämään tutkimuksen kohdetta sen sijaan, että vain kuvailtaisiin sitä (kuten kysymyksillä: mitä, missä, milloin ja kuinka monta). Nämä kysymykset tulisi esittää ennen uuteen ilmiöön tai tietoon perehtymistä, jottei tiedon sisältö ohjaa liikaa siitä esitettyjä kysymyksiä. (Hakkarainen et al. 2002, 207-214.)

Opettajan rooli on erilainen ongelmalähtöisessä oppimisessä kuin perinteisessä opetuksessa. Opettaja toimii enemmänkin valmentajana kuin varsinaisena opettajana: hän selvittää, miten syvällisesti oppilaat tuntevat asian, rohkaisee heitä menemään aiheeseen syvemmälle, edistää keskinäistä yhteistyötä ja toimii välittäjänä oppilaitoksen ja opiskelijoiden välillä. Opetustavassa kuluu myös huomattavasti enemmän aikaa kuin perinteisessä luennoimisessa ja tenttaamisessa. Opetukseen on siis otettava mukaan vain tärkeimmät osa-alueet, koska kaiken yksityiskohtaisen tiedon läpikäymiseen ei jää aikaa. Toisaalta tällä tavoin hankittu tieto on sisäistettyä ja sitä voidaan soveltaa eri tilanteissa joustavasti. (Emt., 218-219.)

Oppilaankin rooli on toisenlainen. Passiivisesta tiedon vastaanottajasta hänen tulisi kasvaa aktiiviseksi selitysmallien rakentajaksi. Tämä edellyttää sitä, että oppilaan tulee joutua riittävän usein törmäyskurssille sellaisten asioiden kanssa, joita hän ei ymmärrä, ja joiden syitä ja seurauksia hänet pannaan arvailemaan. Sosiaalinen vuorovaikutus voi edesauttaa selittämistä silloin, kun tilanne rohkaisee heitä omien uskomustensa esittämiseen. Virheellisetkin selitykset voivat palvella aitoa ymmärrystä, joka syntyy

prosessissa vähitellen tarkentuvien kysymysten ja syventyvän tiedon avulla. Voidaan sanoa, että tämä ”ei toimi” -tieto on ainoa oikea tieto, jonka voimme saavuttaa - mikäli testaus vahvistaa hypoteesimme, se ei takaa sitä, etteikö teoria voi joskus myöhemmin osoittautua vääräksi. (Emt, 228-241.)

5. Kasvusta yhteiskunnan täysvaltaiseksi jäseneksi – ilon pedagogiikkaa

Tämä luku perustuu lähinnä Eira Korpisen, Marja-Leena Husson, Juha Juurikkalan ja Sini Vesterisen (2009) toimittaman kirjan *Näkökulmia ilon pedagogiikkaan* artikkeleihin. Nostamme esille muutamia periaatteita ja lähestymistapoja, jotka ovat keskeisiä tälle uudelle pedagogiikalle.

Ilon pedagogiikan ajatus perustuu oletukseen, että lapsilla on luontainen *halu oppia* ja kasvaa täyteen mittaansa. Tämä voidaan saavuttaa sisäistä ääntä kuuntelemalla ja neuvottelemalla paremmin kuin ulkoisilla palkinnoilla ja rangaistuksilla. Vastoin yleistä uskomusta ilon pedagogiikka ei johda yleiseen kaaokseen, vaan lapsia rohkaistaan alusta alkaen suunnittelemaan ja hallitsemaan omaa oppimistaan. Opettajan tulee kuitenkin viime kädessä varmistua siitä, että vaaditut asiat tulevat opituiksi. Koulussa, joka toteuttaa ilon pedagogiikkaa, ei luokanopettaja Juha Juurikkalan (2009) mukaan käytä palkintoja ja rangaistuksia. Asioista neuvotellaan ja niiden avulla ratkaistaan ongelmat. Koulussa ei ole yksityiskohtaisia sääntöjä, vaan lähinnä vain kaksi ”lakia”:

- 1) Koulu on työpaikka: Se kuinka työ tehdään, missä se tehdään, kenen kanssa, sekä milloin ja missä se tehdään, on neuvoteltavissa (sen sijaan se, tehdäänkö tuloksia vai ei, eli työskennelläänkö vai ei, ei ole neuvoteltavissa).
- 2) Kiusaaminen on kiellettyä: Jokaisen henkilön henkinen ja fyysinen koskemattomuus on pyhää.

Juurikkalan (2008, 6) mukaan ilon pedagogiikka on suomalaisen peruskoulun pohjalta käytännön työssä kehitetty, humanistiseen ihmiskuvaan ja konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen perustuva käyttöteoria. Hän varoittaa sen ”vaarallisuudesta”, sillä ”se tuo keskusteluun uuden, entistä syvemmän yhteiskunnallisen näkökulman koululaitoksen perimmäisestä tehtävästä paitsi tiedon ja sivistyksen jakajana, myös nuorten hyväksymisestä ja ottamisesta yhteiskunnan täysvaltaisiksi jäseniksi” (emt. 5). Juurikkalan (2009) mielestä ilon pedagogiikkaa voitaisiin ottaa käyttöön Suomessa koska tahansa – koulutetulle opettajalle siinä ei ole elementtejä, joita hän ei hallitsisi. Kysymys on lähinnä opettajan asennemuutoksesta; aikaisempien omien koulukokemusten, kuten myös kouluopiskelun unohtamisesta, sekä toisaalta yliopisto-opiskelusta tutun konstruktivistisen oppimiskäsityksen käyttöönotosta ja toteuttamisesta.

Siinä on kysymys uskosta lapseen sekä rohkeudesta tehdä asioita eri tavoin kuin aikaisemmin.

Suomessa ilon pedagogiikkaa on kehitelty ja sovellettu käytäntöön Iloassa, noin 450 oppilaan koulussa Vantaalla. Menetelmä oli koulussa käytössä vuosina 1988 - 2003. Sitä on sovellettu Halmeniemen vapaalla kyläkoululla Mäntyharjulla (ks. Vainio 2007). Juurikkalan (2009) mukaan menetelmä sopiikin parhaiten pieniin kouluihin, joissa on kahdesta neljään opettajaa. Tällöin opettajalla on enemmän aikaa oppilasta kohden ja yksilölliset erot oppimisessa voidaan ottaa paremmin huomioon. Menetelmää on sovellettu myös siten, että ala-asteen oppilaista on muodostettu eri-ikäisten oppilaiden seka-ryhmiä. Näin vähennetään samanikäisten keskinäistä kilpailua ja luodaan malli, jossa isommat auttavat pienempiään esimerkiksi silloin, kun opettajalla on juuri jotain muuta tekemistä. Lapset voivat kasvaa luottamuksellisessa ympäristössä, jossa kontrolli ja kilpailu ovat minimissään ja luokassa vallitsee keskinäisen yhteistyön henki. Juurikkalan (2009) mukaan oppilaat yleensä pitävät opetusmenetelmästä mm. seuraavista syistä:

- Voin päättää missä järjestyksessä, mihin tahtiin ja missä paikassa opiskelen
- Kotiläksyjä on harvoin
- Jälki-istuntoa ei ole
- Ystävien kanssa on tilaisuus ja aikaa keskustella
- Asioista voidaan neuvotella
- Minua kuunnellaan.

Luokanopettajat Marja-Leena Bilund ja Sirpa Svahn-Kumpulainen (2009) ovat kehitelleet yhdessä omaa versiotaan ilon pedagogiikasta. Se perustuu ajatukseen dialogista: me kaikki rakennamme maailmaa ja tietämystämme siitä yhdessä eikä kenelläkään meistä ole ylivertaista tietoa mistään. Maria Montessorin hengessä he ajattelivat, että kädet ovat aivojen työkalu ja käsillä tekeminen helpottaa oppimista. He ovat antaneet lasten piirtää vaikeita asioita ja ajatella siinä sivussa asiaa ääneen. He pitävät myös tärkeänä piirtelyä kirjojen marginaaleihin – asia, joka saa useimmat opettajat raivoihinsa. Tärkeintä on luoda luovalle ajattelulle otollinen ilmapiiri – miten muuten voisimme tuottaa sellaisia aikuisia, joilla on kykyä ja rohkeutta toimia tulevaisuuden innovointia omassa työssään, he kysyvät.

Kasvatustieteen professori Eira Korpinen (2009) perustelee Ilon pedagogiikkaa Spinozan teorialla tunteiden ja tiedon/ajattelun yhteydestä. Ilo saavutetaan jatkuvalla edistyksellä, ei samana pysymisellä; ”rakkaus on iloa ja siksi positiivisesti energisoiva tunne; muutoksen ideat, kehitys ja täydellistyminen ovat keskeinen osa sitä”. Saman-tyyppisen idean Korpinen huomaa peruskoulun ensimmäisessä opetussuunnitelmassa (POPS 1 1970). Ilmeisesti suomalaisten lasten itsetunnon kohottaminen on koettu jo

silloin tärkeäksi tehtäväksi. Korpinen nostaaakin Spinozan sanoin itsetunnon ”oppimisen” ylitse muiden taitojen. Voi olla, että koulussa opitut detaljit unohtuvatkin vuosien varrella, mutta mielikuva omasta itsestä oppijana ja ihmisenä säilyy läpi elämän.

Luokanopettaja Pirjo Pyykkö (2009) pohtii ilon tunteeseen liittyviä kokemuksiaan opettajana. ”Ilo” ei tarkoita sitä, että naurun seurauksena luokka villiintyy ja tilanne karkaa opettajan käsistä. Vaikka opettajan tehtävänä on opettaa opetusohjelman mukaiset asiat eri metodein, tästä huolimatta ilon tunnetta voi olla eri tavoin ja eri tilanteissa. Opettajan on hyvä näyttää ja puhua eri tunteistaan, sekä sekä niiden syistä, mikä on tärkeää siksi, että lapset oppivat tunnistamaan ja käsittelemään tunteita. He myös yleensä reagoivat niihin. Pyykkö kuvaa: ”Joskus lapsiin katsominen on kuin katsoisi peiliin. Eräs lapsi sanoi kerran, että joka kerta kun opettaja nauraa ja hymyilee, se tekee hänelle hyvän olon.” Korpisen (1994, viitattu emt.) mukaan opettajan ja oppilaiden välillä todellakin vallitsee minäkuvan (*self-image*) yhteys. Pyykkö puolestaan uskoo, että myös tunteiden välillä on yhteys. Lasten ilo ilmenee monin eri tavoin (Pyykkö 2009):

- 1) Eri aiheiden oppiminen
- 2) Opettajan opetustyyli
- 3) Opettajan kommunikaatio (vuorovaikutus kaikissa koulun tilanteissa)
- 4) Oppilaiden kommunikaatio luokkatovereiden kanssa
- 5) Ystävät koulussa
- 6) Luovuuden hetket (jolloin oppilaat voivat käyttää mielikuvitustaan)
- 7) Hetket jolloin oppilaat voivat parantaa ajattelukykyään
- 8) Opettajan rohkaisu ja tuki, –tai
- 9) MIKÄ TAHANSA muu syy: esim. eräs oppilas kirjoitti itsearvosteluun että syy miksi hän nimenomaan haluaa mennä kouluun on matematiikan kotiläksyjen saaminen – täten on ilmeistä että matematiikka stimuloi hänen ajatteluaan ja tuo hänelle iloa. Toinen oppilas kirjoitti että hän tykkää mennä kouluun koska kotona ei ole mitään tekemistä.

Opettaja voi kohentaa oppilaidensa itsetuntoa seuraavilla tavoilla (Korpinen 2009):

- oppilaat saavat valita materiaalit ja toimintatavat itse
- opettaja asettaa toiminnalle rajat, mutta rohkaisee omaan ajatteluun
- oppimisessa voidaan hyödyntää oppilaiden omia harrastuksia, tarpeita ja kiinnostuksen kohteita
- palaute ja opetus räätälöidään niin yksilöllisesti kuin mahdollista
- opettaja ylläpitää lämmintä ja hyväksyvää ilmapiiriä luokassa
- opettaja varmistaa, että luokan kaikki oppilaat hyväksytään luokassa
- oppilaat saavat itse arvioida omaa osaamistaan
- opettaja arvioi myös omaa osaamistaan ja tunnistaa vahvuutensa ja heikkoutensa.

Huono itsetunto ei ole kuitenkaan vain oppilaiden ongelma. Tutkimuksista ilmenee, että matalan itsetunnon omaavat opettajat käyttävät yleisimmin perinteisiä, muodollisia opetusmetodeja ja heidän opetustyyliinsä on joustamaton. Hyvän itsetunnon opettajat puolestaan pystyvät luomaan luokkahuoneeseen ilmapiirin, jossa opiskelijat puhuvat enemmän; jossa oppilaiden ja opettajan välillä on enemmän vuorovaikutusta; ja jossa oppilaat saavat enemmän henkilökohtaista tukea. Tällaisessa ilmapiirissä oppilaat ilmaisevat enemmän luovaa ajattelua. Lisäksi paradoksaalisesti ne opettajat, jotka vaativat vähemmän "respektiä", saavat sitä oppilailta enemmän ja saavuttavat myös parempia tuloksia. Epävarma opettaja ei ehkä pidä opettamisesta, ja hän voi olla liian kontrolloiva, autoritääriäinen, tai hänellä voi jopa olla vihamielinen asenne oppilaita kohtaan. Opettaja, joka tukeutuu autoritäärisyyteen ei onnistu niin hyvin luokkahuoneessa kuin sellainen opettaja, joka haluaa jakaa vastuuta oppilaiden kanssa. Tästä usein seuraa se, että oppilaat myös osallistuvat vastuunjakoon. (Emt.)

Korhonen (2009) korostaa, että luokkahuoneen (tai opetustilan) ilmapiiri, jonka opettaja luo, vaikuttaa keskeisesti oppilaiden itsetunnon kehitykseen. Tutkimusten mukaan parhaimpaan tulokseen päästiin lämpimän ilmapiirin luomisella, jossa opettaja suhtautui oppilaisiin kunnioittavasti, vahvistavasti ja empaattisesti. Oppilaan itseluottamusta ja hyvää kouluosaamista tuki opettajan inspiroiva, rohkaiseva ja joustava opetustyyli, missä oppilaan mielipiteitä arvostettiin ja huomioitiin opetuksessa.

Luokanopettajaopiskelija Sini Vesterinen (2009) nimeää kuusi keskeistä aluetta, joilla itsetuntoon voidaan vaikuttaa: 1) opetustilanteet ja -ympäristö, 2) oppilaan omat taidot, 3) palautteen antaminen ja arviointi, 4) oppilaiden kontrollointi, 5) lasten vanhemmat, ja 6) moniammatillinen yhteistyö. Jos koulun opetusilmapiiri on humaani ja oppilas kokee olonsa siellä turvalliseksi, hän ajattelee itsestään positiivisemmin. Myös luokan yhteenkuuluvaisuuden tunteella on vaikutusta lapsen itsetuntoon. Suurin negatiivinen vaikutus itsetuntoon on kiusaamisella: opettajan tulisikin tehdä kaikkensa sen havaitsemiseksi ja kitkemiseksi. Erityisen tärkeää tämä on ensimmäisten kouluvuosien aikana. On myös tärkeää, että lasta palkitaan yrittämisestä eikä pelkästään saavutuksista. Myönteisen oppimiskokemuksen aikaansaaminen on suuri saavutus sinänsä. (Emt.)

Vesterinen (2009) muistuttaa, että oppilaat hyväksyvät helpoimmin sellaiset säännöt, joita he ovat itse olleet luomassa. Sääntöjä ei pitäisi olla kovin montaa kerrallaan, jottei aika kulu niiden toteutumisen vahtimiseen. Niiden pitää myös olla hyvin selkeitä ja realistisia ja niiden rikkomisesta pitää seurata kohtuullinen, mutta johdonmukainen rangaistus. Pienimmille oppilaille tulee kuitenkin tehdä ero heidän persoonansa ja käyttäytymisensä välillä: se, että he tekevät välillä jotain pahaa, ei tarkoita, että he ovat pahoja ihmisiä. (Emt.)

Vesterisen (2009) mukaan lasta täytyy myös opettaa asettamaan itselleen sopivan kokoisia tavoitteita. Tämä ei onnistu ilman realistista itsetuntemusta ja on erityisen vaikeaa heikolla itsetunnolla varustetuille lapsille – he asettavat tavoitteensa joko liian matalalle tai korkealle. Itsetunnon kannalta omien taitojen vähättely on niiden liioittelua vaarallisempi taipumus: opettajan tulisikin kiinnittää erityistä huomiota oppilaisiin, jotka aliarvioivat taitojaan. Opettajan tehtävänä on auttaa oppilaita pohtimaan, mitkä asiat ovat onnistumisten ja epäonnistumisten takana ja että omaan oppimiseensa voi aina vaikuttaa. Olennaista on, että epäonnistumisten sietämistä harjoitellaan turvallisissa oloissa: jokainen saa näin tuntea, että hän voi olla huono jossain asiassa, mutta hyvä taas toisessa. On myös hyvä muistaa, että opettaja antaa lapsille palautetta silloinkin, kun ei tiedä sitä antavansa. Opettajan ilmeet ja eleet viestivät lapsille sanattomasti, mitä hän lapsesta ajattelee. Varsinaisen palautteen tulee olla hyvin konkreettista ja se täytyy antaa mahdollisimman lähellä itse suoritusta. Tilanteen pitäisi olla rauhallinen ja negatiivista palautetta pitäisi antaa vain kahden kesken. Positiivista voi antaa julkisestikin, kunhan ei koko ajan kehu samoja lapsia. Jokaista voi kehua jostakin: vaikka yhteistyötaidoista tai sitkeästä yrittämisestä. Kehuja ei voi antaa liikaa: Vesterisen mukaan jokaisen oppilaan pieneen kehumiseen tulisi löytää aikaa päivittäin. (Emt.)

Korpisen (2009) mukaan luokissa vallitsee kaksi erilaista vuorovaikutustyyliä: kontrolloiva ja humaani. Kontrolloivan vuorovaikutuksen keskeisiä piirteitä ovat säännöt, opettajavetoisuus, autoritaarisuus, muodollinen käytös, rangaistukset, moralisointi, oppilaiden kategorisointi ja tottelevaisuuden korostaminen. Oppilaita ei myöskään oteta huomioon yksilöinä. Humaanissa vuorovaikutuksessa vallitsee demokratia, individualismi, itsekuri, joustavuus ja mahdollisuus osallistua päätöksentekoon. Jälkimmäisen tulokset ovat olleet hyviä, koska on havaittu, että koulun keskeyttäneiden määrä väheni, samaten väkivalta, ja toisaalta oppilaiden vapaus kasvoi, kuten myös yhteisön arvostus. Kouluhenkilöstän elämänlaatu ja omakuva myös paranivat.

Oppilaalle opettaja voi olla yhtä tärkeä auktoriteetti kuin vanhemmat (tai vielä vahvempikin) – mutta vain silloin, kun oppilas arvostaa opettajaa (Korpinen 2009). Mitä lähempänä opettajan käsitys on vanhempien käsitystä lapsesta, sitä helpompi lapsen on hyväksyä opettaja auktoriteetikseen. Lapsi haluaa ennen kaikkea olla tärkeä häntä ympäröiville ihmisille ja tulla rakastetuksi ja arvostetuksi omana itsenään. Tälle pohjalle rakentuu terve itsetunto. Korpisen (2009) mukaan tutkimukset osoittavat, että menestyneiden oppilaiden opettajat vaativat enemmän oppilailtaan, mitä he ilmaisivat seuraavien tavoin:

- näyttäen henkilökohtaista hyväksyntää antamalla enemmän ja useammin palautetta kehon kielellä: hymyilemällä, nyökkäilemällä, kosketuksella, tai kumartumalla oppilaan puoleen;
- antaen enemmän positiivista palautetta oppilaiden vastauksiin, työhön ja käytökseen;

- jakaen enemmän ja vaativampia materiaaleja oppilaille;
- antaen oppilaille enemmän tilaisuuksia vastata kysymyksiin ja tutkia ongelmia rauhassa.

Yhteistyö lasten vanhempien kanssa on tärkeää sen vuoksi, että kaikilla vanhemmilla ei ole realistista käsitystä lastensa oppimisesta: toisille eivät riitä mitkään saavutukset ja toiset eivät taas usko lapsellansa olevan mitään lahjoja (Vesterinen 2009). Vanhempien on myös hyvä havaita, että heidän kokemuksensa ja tietämyksensä lapsesta on opettajalle ensiarvoisen tärkeää. Molemmathan ovat yhteisellä asialla eikä kummankaan ole tarkoitus arvostella toisen työtä kasvattajana. Joskus lapsi on saanut jo kouluun tullessaan niin paljon kolhuja, ettei opettaja voi häntä yksin auttaa. Tällöin opettaja voi pyytää avukseen erityisopettajaa, koulukuraattoria tai -psykologia. Keskustelut toisten opettajien kanssa voivat myös antaa perspektiiviä lapseen tai ongelmaan yleensä. (Emt.)

Italiassa ilon pedagogiikasta on kehitelty oma versio Faenzan kaupungin Pirazzini-koulussa ja menetelmää on tutkittu Bolognan yliopistossa. Kasvatustieteen professori Nicola Cuomo on nimennyt menetelmän ”Halu oppia” -pedagogiikaksi (ks. Räsänen 2009). Hänen mukaansa uuden pedagogiikan tarve nousee paitsi lasten tarpeista, myös *yhteiskunnallisesta muutoksesta*. Cuomo (2009) toteaa: ”Tämän päivän ja tulevaisuuden (jota jo elämme) koulun olisi tuotettava tilanteita, joissa lapsi kehittyi problematisoimalla, muodostaa olettamuksia, formuloi, vertailee ja todentaa erilaisia hypoteeseja omaten monihaaraisia luovia ja itsellisiä ajatuksia, jotka ovat tyypillisiä tutkimuksia tehtäessä. Nykyään sisältöjen, kommunikointijärjestelmien, kulttuurisuuntausten ja teknologioiden rakenteellisten muutosten ... hurjan dynaamisuuden vuoksi korkean kulttuurisen kehitystason saavutettuakin tarvitaan yksilöitä, joilla on erittäin joustava kyky innovoida ja sopeuttaa pysyvästi omat taitonsa alati vaihtuvien vaatimusten mukaisesti... Päämääränä ei siis ole opettaa ja oppia vain määrättyjä sisältöjä, vaan opettaa uusi ei-passiivinen ajattelun suhtautumistapa, joka on vapaa, eettinen ja luova.”

Cuomo etsii oppimisen energiaa tunteista ja selittää tätä neurotieteillä: ”Neurologiassa korostetaan, että nimenomaan tunteissa löytyy veto ja stimulaatio tämän potentiaalisen saavuttamiseen...On olemassa tunneosa, joka toimii toisten toimintojen moottorina eikä sitä siksi missään nimessä pidä jättää huomiotta tai vähätellä. Aivojärjestelmän oikealle toiminnalle on tärkeää, että rationaaliset aivot ovat yhteydessä tunneavojen kanssa. Jotta näin tapahtuisi, on hyödyllistä käyttää välittäjiä tai välineitä, kuten musiikkia tai taidetta, jotka ovat lähellä tunnemaailmaa.” Opettajan tulee siis ottaa toiminnassaan huomioon tunteet, sekä lapsen että omansa. Oppilaan ja opettajan välisen kommunikaation paradoksi syntyy kun lapsen intuition, nerokkuuden, vaistonvaraisuuden ja tunteiden vastapuoleksi asetetaan kylmä ja rationaalinen opettaja. Tätä

kommunikaatiovaikeutta edustaa ja ilmentää huutaminen. Huudamme silloin, kun ajattelemme, ettei toinen ymmärrä tai kuuntele meitä ja ääntä korottamalla uskomme voivamme saavuttaa oppilaan ymmärryksen ja päästä läpi hänen ajatuksiinsa. Mitä me näin saamme aikaan? Vastapuoli puolustautuu ja joko huutaa hänkin tai sitten hän sulkee täysin kuuntelukanavansa. (Emt.)

Uuden opetusmenetelmän soveltaja joutuu kuitenkin väistämättä kohtaamaan vaikeuksia. Opettaja, joka haluaa vaihtoehtoista koulua, kohtaa niin monia niin erilaisia henkilöitä, taustoja ja tilanteita ja sellaista monimutkaisuutta, että hän kohtaa väistämättä vaikeuksia. Näiden seurauksena hänessä ilmenee muutospelkoa, joka hyvin todennäköisesti pakottaa hänet tyytymään totuttuihin toimintamalleihin. Sen sijaan opettaja, joka kestää tämän – ”hulluksi” määritelty opettaja, joka rikkoo totutut kaavat ja joka ottaa riskejä – saa aikaan muutoksia luoden monimuotoisuutta ja kykenee todennäköisemmin ratkaisemaan menestyksekkäästi ongelmat, mm. pelon tunteen voittamisen, jota Cuomo pitää yhtenä tärkeimmistä. (Cuomo 1995, viitattu emt.)

Pirazzini-kouluissa kiinnitetään huomiota myönteisen yhteishengen luomiseen: Ilmapiiri tulisi kehittää sellaiseksi, että kaikkien mielipiteet ja ajatukset hyväksytään, sekä tulisi opetella kuuntelemaan toisia. Luokassa tulisi olla mahdollisuus erehtyä ja tehdä virheitä. On tärkeää pyrkiä siihen, ettei yksikään lapsi kokisi olevansa häviäjää. Kasvattajan on aina oltava lapsen puolella, hänen on kyettävä omistautumaan lapselle, ilmaistava luottamuksensa ja uskonsa tähän. Kasvattajan on rakastettava sitäkin, ”mikä on vasta syntymässä, sillä rakkaudella on kyky muuttaa asioita”; kova ulkokuori sortuu, vastenmielisistä asioista tulee miellyttäviä, lapsi kypsyy ja kehittyy. (Emt.)

Perinteisen luokkaopetuksen lisäksi opettaja voi käyttää opetuksen apuna mielikuviustaan. On huomattu, että tavallisesti opetustilanteen ulkopuolella olevat paikat, asiat ja henkilöt – esimerkiksi varastotilat, wc-tilat, keittiö, ruokatunti, välitunti, tukiopettaja tai muu kuin opetushenkilökunta – voidaan integroida ja lisätä osaksi opetusta. Tilajärjestelyt, pulpettien sijoittelu, sanat, äänenpainot, ajankäyttö, esineet, sekä henkilöt ja heidän asentonsa perinteisen merkityksensä ja tehtävänmukaisen sisältönsä lisäksi omaavat sellaisen affektiivisen sisällön ja arvon, joka joko suosii tai haittaa suhdetta; jokapäiväinen elämä, erilaiset hetket, luokan ja tavaroiden järjestely voivat tukea suhdetta ja opetuksellista interventiota. (Emt.)

Ilon pedagogiikan käyttöteorian pääohjeet voidaan lopuksi kiteyttää seuraavaan 10 kohdan listaan (Korhonen 2009):

1. Oppilaskeskeisyyden korostaminen opetuksessa – oppilas on päähenkilö

Koulussa lapsen tulee tuntea olevansa tärkeä henkilö ja hänellä tulee olla kokea, että koulu on häntä varten.

2. Luokassa on humaani ilmapiiri – jokainen tulee hyväksytyksi omana itsenään

Oppilasta kunnioitetaan ja hänet hyväksytään omana persoonanaan, jotta hänen itsetuntonsa kehittyy, minkä seurauksena hän puolestaan oppii hyväksymään muut ihmiset.

3. Ryhmiä sekoitetaan – oppilaat näkevät itsensä monessa eri valossa

Otetaan huomioon oppilaan erilaiset ominaisuudet ryhmien muodostuksessa, jotta oppilaan itsetunto kehittyy monipuolisesti.

4. Painotetaan oppilaan itsekontrollia

Yksi keskeinen piirre positiivisen itsetunnon luomisessa on tunne siitä, että henkilö hallitsee omaa elämäänsä; kun yksilö voi osallistua häntä koskevaan päätöksentekoon, hänelle tulee voiman tunne ja hän oppii toimimaan itsenäisesti ja vastuuntuntoisesti: koulu, joka kehittää oppilaiden itsetuntoa antaa heille mahdollisuuden osallistua opetuksen suunnittelua koskevaan päätöksentekoon, ja antaa oppilaille vastuuta heidän omista opinnoistaan ja käytöksestään.

5. Tähdennetään oppilaiden vuorovaikutusta ja yhteistyötä

Yksilön minäkuva kehittyy sosiaalisessa ympäristössä ja vuorovaikutuksessa, jossa tuetaan, arvostetaan ja hyväksytään kaikki oppilaat. Tämä edellyttää työskentelymahdollisuutta pienissä ryhmissä.

6. Koulu pyrkii yhteistyöhön vanhempien kanssa

Tuetaan vanhempia (jotka ovat tärkeimpiä vaikuttajia lapsen itsetuntoon) lapsen kasvatustyössä ja annetaan tietoa siitä, minkälainen lapsi on oppijana. Pyritään vuorovaikutukseen etenkin sellaisten kotien kanssa, joissa vanhemmilla on liian matalat tai liian korkeat odotukset lapsen oppimisen suhteen, sillä tämä vaikuttaa lapsen minäkuvan kehitykseen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tulee koulun ja kodin välillä olla tiivis yhteistyö tapaamisten ja henkilökohtaisten keskustelujen muodossa kaikkien osapuolten kesken.

7. Odotusarvona jokaisen onnistuminen

Lähdetään siitä, että kaikki saavat onnistumisen oppimiskokemuksia erilaisten opetusjärjestelyjen kautta. Opettajan positiiviset odotukset lapseen ovat yhteydessä tämän myönteiseen itsekunnioitukseen ja koulumenestykseen. Koulun opetusohjelma vastaa sitä tasoa, joka sopii lapsen kehitystasoon; oikein tukevien tietojen ja taitojen opettelemista.

8. Opetus on lähellä arkea

Opetusohjelmassa tulee huomioida niiden taitojen opettaminen, joita lapsi tarvitsee jokapäiväisessä elämässään. Yhteys kokemusmaailmaan: lapset saavat vaikuttaa siihen, miten opetettavat asiat liittyvät heidän kokemuspäänsä tai kiinnostuksensa kohteisiin

9. Ongelmakeskeinen oppiminen

Opetusmetodien valinta ja sisällöt on valittu sillä perusteella, että ne kehittävät oppilaiden yhteistyötä, osallistumista ja vuorovaikutusta samalla kun mielenkiintoisia projekteja toteutetaan. Näin oppilaille teoria ja käytäntö voivat yhdistyä.

10. Monikäyttöiset arviointimenetelmät

Arviointi on luonnollinen osa opetusprosessia. Arviointia tehdään yhdessä ja yksilöllisesti, jolloin oppilaat selkiyttävät ja syventävät minäkuvaansa. Kokeita tarvitaan vähemmän, koska opettaja voi seurata lasten oppimista tuntien aikana. Luokassa oppilailla on mahdollisuus keskustella paljon sekä opettajan että toistensa kanssa. Opettaja antama henkilökohtainen palautetta vuorovaikutustilanteissa tukee lasten itsetuntoa ja antaa parhaimman suunnan oppimiselle.

6. Lasten omat visiot

Tässä luvussa tuodaan esille lasten omia näkemyksiä iloisten lasten koulusta tai kylästä. Tarkastelemmekin kouluviihtyvyyttä *laajemman kouluympäristön kontekstissa*. Lapsiasiavaltuutetun järjestämään kirjoituskilpailuun tuli kaikkiaan 424 erimittaista lasten kirjoitusta ympäri maata. Jokainen tarina luettiin useampaan kertaan. Tarinoista nousi esiin selviä koululaisille tärkeitä aihepiirejä, joita olemme työssä jäsentäneet 11:ksi teemaksi. Kirjoitukset noudattivat useimmiten perinteistä satumaista rakennetta, jossa päädyttiin onnelliseen loppuratkaisuun, hyvä vs. paha –asetelman kautta. Olemme valikoineet kirjoituksista sitaatteja ilmentämään niitä yleisimpiä teemoja, jotka nousivat lasten tarinoissa päällimmäisiksi. Tämä menetelmä valitettavasti sinänsä rikko itse tarinan rakennetta, minkä vuoksi olemme myös sisällyttäneet kokonaisia tarinoita mukaan. Lasten anonymiteetin suojaamiseksi olemme merkinneet kirjoituksiin vain sukupuolen ja luokka-asteen. Myös muutamissa tapauksissa, joissa esimerkiksi tarina on kerrottu minä-muodossa, olemme muuttaneet itse tarinassa mainitut nimet.

Koulukiusaamisen lopettaminen

Mielenkiintoisena havaintona voidaan pitää ylivoimaisesti suosituinta, lasten valitsemaa näkökulmaa, joka oli ikään kuin käänteinen lähestymistapa asiaan: viihtyisässä koulussa ei hyväksytä koulukiusaamista. Täten koulun ”pimeä puoli” eli koulukiusaamisen tilanne mainittiin valtaosassa tarinoita, sekä sen vastaparina ongelma-

tilanteiden ratkomisen tapoja tarinan lopussa. Lapset nostivat esiin, miksi joku kiusaa, ilmaisten ymmärtämystä kiusaajan erilaisiin taustoihin. Kiusaamisen tarinoissa mainittiin kiusatun, mutta myös kiusaajan kokemus yksinäisyyden tunne. Tarinan lopussa kiusattu löysi yleensä ystävän, samaten kuin kiusaajakin muutti käytöstään, koska iloisilla lapsilla oli ympäröivään maailmaan myönteinen, parantava vaikutus. Mukaanoton ts. inklusion teema oli täten vahvasti mukana. Iloisten lasten koulu määriteltiin eräässä tarinassa kouluksi, jonne saavat tulla vain ne, jotka ovat toisessa koulussa tuleet kiusatuiksi tai heillä ei ole ystäviä.

Kerran kun oli koulupäivä niin Kalle alkoi kiusata toisia oppilaita. --- Kaikki oppilaat kiersivät Kallen kaukaa koska kukaan ei halunnut leikkiä tai olla Kallen kanssa koulu tai vapaa ajalla. Kalle vain jatkoi kiusaamista. Hän vain jatkoi ja jatkoi kiusaamista. Muut lapset ajattelivat että jos Kallen kanssa leikkittäisiin niin hän varmaan lopettaisi kiusaamisen. Niin muut lapset kertoivat juttua eteenpäin niin Kallekin sai kavereita niin Kallekin lopetti kiusaamisen. (Tyttö 3.lk)

Mitä te etsitte kysyi tumma varjo. Uutta ystävää. Jaa jaa sanoi varjo. Minä voisin olla ystävä sanoi varjo. Ja niin heistä tuli ystävykset. (Poika 2.lk)

Koulussa iloiset lapset tiesivät, että jos luokkaan tulee joku uusi niin pitää kohdella häntä hyvin. Koulussa kaikki lapset olivat yhtä suurta perhettä. Koulussa kaikilla oli hauskaa. (Tyttö 3.lk)

Olipa kerran Maija. Eräänä päivänä Maija lähti kouluun tunti alkoi Maija kiiruhti tunnille. Ensimmäisellä tunilla oli Matikaa. Kello soi Maija meni ulos Maijaa kiusattiin Jumalauta. Loppu. (Poika 2.lk)

Iloisten lasten kylässä kaikki lapset olivat kavereita keskenään. Mutta eräänä päivänä kylään muutti uusi poika. Poika oli aika ujo eikä hän halunnut olla muita kylän lapsia. Mutta sitten kylän lapset menivät hakemaan poikaa ja lapset esittelivät kylää pojalle. Poika sai uusia ystäviä. (Poika 3.lk)

Olipa kerran maailman paras koulu. Koulu jossa kaikki olivat kavereita ja kukaan ei kiusaa ketään. Iloisessa koulussa on paljon ryhmätyötä ja näytöksiä ja liikuntaa ja musiikkia. Siellä ei häiritä tunnilta. Iloisessa koulussa on hyvää ruokaa ja iloiseen kouluun on hauska lähteä. (Tyttö 2.lk)

Iloisessa koulussa kukaan ei kiusaa. Iloisessa koulussa kaikki ovat kavereita. Iloisessa koulussa kaikki leikkivät yhdessä. Iloisessa koulussa kaikki ovat ystävällisiä. Iloisessa koulussa kukaan ei kiroile ... Iloisessa koulussa kukaan ei lyö. (Tyttö 2.lk)

Eräänä päivänä kouluun tuli yksi uusi lapsi. Lapsen nimi oli Tiitus hän oli hyvin tuhma ja sotkuinen. Häntä ei voitu ottaa mukaan leikkeihin koska hän sotki ne. Yksi päivä hän itki nurkassa yksin Mikki meni katsomaan missä hän itkee ... Mikki opetti häntä käyttäytymään. Sitten kaikki leikki sen kanssa. (Tyttö 2.lk)

Liisa sanoi isolle pojalle "voitko lopettaa kiusaamisen?". Iso poika sanoi "miksi?". Alisa sanoi "se tuntuu pahalta". Iso poika sanoi "minä en tiennyt sitä". Iso poika sanoin "minä pyydän teiltä kaikilta anteeksi ja lupaan että en enää ikinä kiusaa teitä jos te tulette ystävikseni". Liisa, Aliisa ja Pauliina sanoivat yhteen ääneen "Tietenkin". Ja niin iloisten lasten koulu oli iloisten lasten koulu. Eikä kukaan kiusannut ketään ja jos kiusasi niin se tapahtui yhden kerran vuodessa. (Tyttö 3.lk)

Mitä minä siis opin? Asioista kannattaa puhua jollekin. (Tyttö 6.lk)

Oli ihmeellinen kylä. Sillä kaikki lapset odottivat kesäloman loppu. Että pääsee kouluun. Sillä että meidän koulu ei ollut mikään tavallinen sillä kukaan koulun oppilas ei kiusannut ketään ja kaikki olivat iloisia. (Tyttö 3.lk)

Tässä koulussa kaikki oli erilaista, sillä kaikkia oppilaita on joskus kiusattu. (Poika 6.lk)

Aloitan kiusaamisesta. Kiusaaminen on vakava asia ja siksi sitä ei saa näkyä hyvässä koulussa. Kiusaamisen voi estää olemalla toisille ystävällinen. Tuosta tulikin mieleen, että hyvässä koulussa täytyy olla jokaiselle edes yksi ystävät. Ystäviä saa olemalla toisille ystävällinen. Täytyy myös muistaa ettei ketään ei saa syrjiä! Se ei ole yhtään kivaa. Jotkut voivat nähdä syrjimisen kiusaamisena. Opettajakaan ei saa missään nimessä haukkua! Siitä ei hyvää seuraa. (Tyttö 5.lk)

Tarinoista löytyy useimmiten onnellinen loppuratkaisu kuten vertaistuki toiselta kiusatulta tai "tutor"-oppilaalta. Eräässä tarinassa koulun lapset toimivat rehtorin pyynnöstä oppilaita kiusaavan pojan vertaistukena ja muutokseen opettajina. Tarinoissa kuvataan, kuinka tunteet ja ymmärrys toisen loukkaamisesta nousevat esiin. Vain hyvin harvassa tarinassa mainitaan opettajalta tai kouluavustajilta odotettavaa tukea. Tarinoiden henkilöt löytävät elämäniloa tavattuun uuden ystävän, joka ikään kuin palauttaa heidän itsetuntonsa. Erään tarinan kiusattu poika ihastuu toiseen yksinäiseen, rinnakkaisluokan tyttöön, joka ymmärtää pojan yksinäisyyttä:

Pikkuhiljaa Roope erakoitui kokonaan muista. Hän oli yksin koulussa ja sen ulkopuolella. Kesäloma lähestyi ja kaikki muut lapset hyppivät ilosta. Roope huokaisi. Hän joutuisi olemaan koko kesäloman yksin. Hänen vanhempansakin lähtivät ylihuomenna

kahden viikon lomalle Kreikkaan. He halusivat lomaa Roopesta, vaikkeivät sitä suoraan myöntäneekään ... Ninja ja Roope pyöräilivät ja juttelivat koko kesän elämän suurista kysymyksistä ... Roope ja Ninja eivät enää olleet yksinäisiä ja he saivat myös muita ystäviä vuosien kuluessa. (Poika 6.lk)

Ja vaikka kuinka kyläläiset kutsuivat kylää iloiseksi kyläksi, oli Sofie surullinen. Kaikki tytöt kiusasivat häntä, koska 11-vuotias on kuulemma aikuinen. Ja Sofie oli 11. (Tyttö 4lk.)

Olipa kerran poika nimeltä Topi hän oli todella iloinen poika. Mutta hänellä ei ollut kavereita. Seuraavana päivänä hän meni kouluun. Heti kun Topi oli luokassa toiset pojat alkoivat ilkkua:

-Jaa sieltä tulee pikku hiirulainen. Pojat sanoivat.

-Ilkkukaa vain. Topi ajatteli. Onneksi minulla on maailman paras opettaja. Hän voi auttaa minua.

Seuraavana päivänä kun hän meni kouluun Topin luokalle tuli uusi oppilas. Hänen nimensä oli Rami. Rami huomasi heti että Topi oli yksinäinen. Rami sanoi Topille:

-Ollaan kavereita. Rami sanoi. Topi hätkähti.

-Ollaan vain! Topi sanoi iloisesti. Opettajakin hymyili. Kuin ihmeen kaupalla seuraavana päivinä kaikki Topin luokkalaiset leikkivät Topin ja Ramin kanssa. Topi ajatteli itsekseen (on kiva kun on kavereita). (Poika 3.lk)

Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajalapset huomioitiin tarinoissa, mukaan lukien eräs tarina Kiinasta adoptoidun, koulukiusatun tytön näkökulmasta kirjoitettuna.

Olipa kerran poika, joka oli juuri muuttanut Suomeen Australiasta. Häntä kiusattiin koulussa hänen huonon suomen kielensä takia. Hän kävi Sebalan kylän ainoa koulua, jonka nimi oli Kuralätäkön ala-aste. Itse asiassa hänellä oli peräti yksi ystävä, ja hänen nimensä oli Konstantus Konstantinopol, joka oli juuri muuttanut Turkista. He ymmärsivät toisiaan sillä Konstantusta kiusasivat myös kaikki. (Poika, 6lk.)

Mutta 29.10. vuonna 1989 oli tosi hämmästyttävä päivä, kun sinne tuli musta Maija. Hän oli kutsumanimeltään pelkkä Maija, mutta lapset pelkäsivät Maijaa. Kylän pormestarin piti sanoa Maijalle, että Maijan pitää lähteä kylästä. Maija väitti vastaan ja pormestari luovutti ja Maija sai jäädä kylään. Mutta siinä oli Maijan suhteen huono juttu, kun Maija ei saanut aluksi kavereita ja Maija oli yksinäinen. Mutta meni puoli vuotta ja sitten hän sai ihan riittävästi kavereita ... Mutta Maija ei ollut kertonut, että hän oli vain lomalla kylässä vuoden ja Maija lähti kylästä. Lapsille tuli Maijaa kovin ikävä. (Tyttö, 3lk.)

Tässä luokassa on paljon erilaisia oppilaita. On tummia ja vaaleita, silmälasipäisiä ja niitä, joilla ei ole silmälaseja. Siitäkin huolimatta kaikki hyväksytään mukaan. (Tyttö 5.lk)

Kun oppilaat ryntäsivät sisään omille paikoillee Topille tuli olo, että hän kuuluisi sinne. Luokassa oli maahan muuttajia, sinipaitaisia ja suomalaisia. Olisiko parempaa luokkaa olemassakaan. (Tyttö, 5.lk)

Lapsia askarruttivat kiusaamisen ohella myös toisenlaisten ongelmien tai riitojen ratkaisukeinot:

Oskari tuli kotoa ja toi dinosauruksen ja Timo toi nuken. Illalla Oskaria rupesi harmittamaan. --- Huomenna koulussa Oskari kysyi Timolta että he tekisivät uudet vaihtokaupat. --- Nytkö vasta päätit tuollaista ei käy lupaus muuten pitää. Oskari meni surullisena Niinan kanssa. --- Voidaanko tehdä sovinto voidaan Oskari sanoi voidaan. Ja niin pojat tekivät sovinnon ja voivat sovussa koulussa. (Tyttö 3.lk)

Iloisten lasten kylässä oli hieno päivä. Kylässä on aina kaikki hyvin. Mutta eräs poika määräili muita kaiken aikaa. Hänen nimensä oli Konsta. --- Pian hekin alkoivat kyllästyä Konstan määräilyyn. Sitten kun Mikko ja Emmakin jättivät Konstan Konsta alkoi pikku hiljaa tajuta mitä oli tehnyt. Tietysti hän ei halunnut pyytää anteeksi. Mutta hän ei halunnut olla yksinkään, joten seuraavana päivänä hän meni pyytämään anteeksi. Muut olivat hetken hiljaa ja sitten Mikko sanoi: Saat anteeksi. Konsta oli aivan iloinen. --- Ja kaikki oli hyvin. (Tyttö 3.lk)

Iloisten lasten kylässä ei koskaan olla vihaisia eikä kiusata. Siellä asuu kolme pientä tyttöä jotka leikkivät aina yhdessä. Mutta eräänä päivänä heille tuli riitä, mitä leikkiä he leikkivät...Sitten hän voitti koko ajan niin toisille tuli paha mieli niin sitten toiset saivat ehdottaa toisia leikkejä ja sitten tuli taas hauskaa. (Poika 3.lk)

Tarinoissa mainittiin usein ”vastaparit”: iloinen ryhmä vs. vihainen tai surullinen ryhmä; tai iloinen ryhmä vs. ilkeä henkilö (noita, yksinäinen mies). Iloisten lasten alueelle tunkeuduttiin rajatun alueen portin tai ”salaisen aukon” kautta. Tarinan lopussa iloinen ryhmä huomaa että pahaksi luultu henkilö tai ryhmä ei olekaan sisimmiltään sellainen, tai se onnistuu muuttamaan tämän iloisuudellaan hyväksi. Tämä voidaan tulkita nimeämisen tai näkökulman vaihdon (*reframing*) kautta, jossa avataan uusia mahdollisuuksia, ja joka liittyy lapsen identiteetin rakentamiseen.

Ilo on tarttuvaa... Ilokylän vieressä on toinenkin kylä. Kylän nimi on surukylä. Surukyläläiset yrittävät aina saada Ilokyläläiset surullisiksi, mutta eivät koskaan saa...Paikalle kutsuttiin Iloisista iloisiin. Hän päätti käyttää taikavoimiaan ja muuttaa Surukyläläiset

Iloisiksi ja osaksi Ilokylää. Ja näin tehtiin. Sen koommin ei surullisia lapsia nähty. (Tyttö 3.lk)

Iloisten lasten kylä on paras kylä koko maailmassa. Siellä saa kaiken ilmaiseksi. Siellä on kaikki tehty pahvista. Lapset saavat syödä niin paljon karkkia kuin suinkin jaksavat. Mutta eräänä päivänä kaupunkiin ilmestyi jättiläinen joka tuhosi koko kylän. Lapset joutuivat rakentamaan uuden kylän. Onneksi jättiläinen jatkoi matkaansa. Aina kun sinne tulee uusi lapsi. Sen äiti ja isä muuttavat iloisten aikuisten kylään. Lapset rakensivat sinne uuteen kylään maailman isoimman jäähallin. Kuukauden päästä olisi jääkiekko NHL ottelu Älykääpiöt vastaan Tietohullut sitten he rakensivat maailman isoimman jalkapallostadionin ja siellä on myös peli joka on kahden kuukauden päästä. Suomi vastaan Brasilia ja vielä maailman isoimman tennisstadionin ja se on kolmen kuukauden päästä. Ensimmäinen kuukausi on mennyt ja jääkiekko peli päättyi viisi kolme Älykääpiöiden hyväksi ja sitten toinen kuukausi oli mennyt jalkapallon lumoissa. Kaksi yksi ja taas koti joukkueen hyväksi, tennis peli päättyi kolme yksi mutta tällä kertaa vieras joukkueen hyväksi. (Poika, 2.lk)

Olipa kerran iloisten lasten kylä. Siellä asui paljon lapsia ja eläimiä...Kylässä oli lampaita, hevosia, vuohia, kanoja, koiria ja kissoja. Eräänä päivänä kylään saapui vieras, jonka nimi oli Noita Nokkonen. Hänellä oli pahat aikeet mielessään, sillä hän halusi lopettaa lasten ja kylän ilon. Hän luki loitsun: "Himskulan himskulan ilon täältä kadotan!" ja loitsun sanottuaan noita lähti pois...Kyläläisillä oli jo suunnitelma valmiina: Yksitoista heistä menee varjostamaan noitaa ja loput kahdeksan yrittävät saada noidan taikasauvan. Meni hetken, kun he saivat sauvan, ja sauvan saatuaan he lähtivät kohti kylää. Kylään saavuttuaan yksi aikuisista alkoi loitsia: "Himskulan himskulan me iloa tänne kaivataan!" Siinä samassa lapset alkoivat nauraa ja leikkimään, ilo oli palannut ja nyt se pysyisi kylässä. (Tyttö 3.lk)

Olipa kerran iloisten lasten kylä, siellä kaikilla oli iloinen hymy. Siellä ei ollut aikuisia, vaan kaikki olivat lapsia. lapset tekivät omia hommia, ja kaikkea mikä teki heidät iloiseksi. Ja siellä oli huvipuisto ja laitteita, ja kun laitteissa tuli huono olo niin oksennus lensi. Ja jos oksennus lensi jonkun päälle, hän oli iloinen eikä vihainen. Eräänä päivänä muurin portista rikkomalla tuli vihaisia lapsia, he katsoivat muita lapsia. ja sitten vihaiset lapset luulivat että iloiset lapset nauroivat meille, niin he vihaiset lapset vihastuivat ja rupesivat tappelemaan iloiset ja vihaiset. Sitten yksi vihaisista lapsista sanoi: tämä on tyhmää, ollaan mieluummin kavereita. Ja sitten vihaiset lapset rupesivat asumaan iloisten lasten kanssa ja heistäkin tuli iloisia. Ja kaikki elivät onnellisesti, iloisten lasten kylässä. (Poika 5.lk)

Olipa kerran loinen kylä. He olivat iloisia siitä kun kerran heidän kyläänsä tuli salaperäinen mies. Hänellä oli mukana paljon vaaleita ja peittoja. He pelkäsivät häntä aluksi mutta he tottuivat haneen lopuksi. Se mies ei kuullut ketään. Siksi hän ei puhunut kenellekään. Kerran yksi kylän lapsista kysyi hänen nimeään mutta hän ei vastannut. Päivät kuluvat. Kerran hän kysyi ydeltä naiselta voisiko tulla yöpymään nainen vastas kyllä vähän peloissaan. Mies oli pukeutunut tummiin vaatteisiin. Hänellä oli mukanaan patja ja peitto. Hän asui siellä kylässä kaksi vuotta. Sen jälkeen hän huusi koko kylälle että kiitos vuosista ja lopuksi hän antoi kylälle ne peitot ja tyynyt siitä hetulivat niin iloiseksi että heidän kylänsä nimettiin Ilosten lasten kyläksi. (Tyttö 4.lk)

Uuden koulun aloitus ja siihen liittyvä jännitys sekä pelon tunne mainittiin myös monen tarinan alussa. Lopussa uusi oppilas hyväksytään muiden joukkoon, joskus vanhempien oppilaiden tuella.

Siinä se nyt oli, minun uusi koulu. Olin vähän surullinen, koska kaikki kaverini jäivät vanhalle paikkakunnalle. Mutta täällä sai näköjään unohtaa surun kokonaan, koska kaikki näyttivät niin iloisilta...Olin huono englannissa joten pysyin hiljaisena...Viimeisen tunnin jälkeen lähdin kotiin. Laitoin mp3:n päälle koska oli tylsää. Muutenkin oli kahden korttelin matka kotiin. Liikenne oli hiljainen. En nähnyt kuin kaksi autoa. Yhtäkkiä rupesi satamaan kauheasti. Mutta sateesta en välittänyt, olin niin iloinen. (Tyttö 6.lk)

☺ Iloisten lasten koulu ☺: ...Tänä vuonna saamme koulukummit, opettaja sanoi ja esitteli uudet ekaluokkalaiset. –Olemme koulukummejanne, Janne sanoi. Valitkaa kumminne, opettaja sanoi. –Minä haluan sinut! Olet niin mukavan näköinen. Liisa sanoi. (Kirjoittaja ei tiedossa)

Pyykön (2009) mukaan mikä tahansa syy, joka tekee lapsen iloiseksi ja motivoituneeksi oppia koulussa, on oikein:

Tätä syksyä en olisi halunnut. Olin kuullut aika monelta että koulu on kuin pahaa painajaista. En tiennyt oliko se totta, mukavampaa siellä olisi kuin kotona, sillä äiti ja iskä riiteli ja tunsin että se johtuisi minusta... Pelkäsin sitä että koulussa opettaja olisi ilkeä ja että kukaan ei kuuntelisi minua kun minä puhuisi perheongelmistani... Opettaja näytti meille terkkarin, koulukuraattorin ja paljon muita ihmisiä. Koulu tuntui jotenkin mukavalta...Koulussa kysyin missä voisin puhua omista ongelmistani. Opettaja kertoi että koulukuraattori hoitaa ne asiat ja saattoi minut hänen luokse. --- Sain sitä kautta apua. Sain myös kavereita. Ratkaisu oli... koulu! (Tyttö 3? lk)

Viihtyisässä koulussa virheiden tekeminen hyväksytään:

Liisalla on mennyt yksi tehtävä väärin, mutta kukaan ei nauranut hänelle. Liisa sai etsiä tietoa lukukirjasta kaikessa rauhassa...Liisan mielestä koulussa on kiva käydä kun kukaan ei kiusaa, ja opettajat ovat mukavia. (Poika, 4.lk)

Ystävien tärkeys

Ystävien tärkeys mainittiin valtaosassa tarinoita. Ystävän kanssa jaetaan kokemuksia ja salaisuuksia. Myös erilaisuutta, kuten eri sosioekonomisesta asemasta lähtöisin olevia koulutovereita, hyväksytään, joskin alussa ilmenevien ennakkoluulojen poistumisen jälkeen: ”Ollaan ystäviä vaikka toisella on huonot vaatteet ja on köyhästä perheestä”. Lasten omaksumat arvot muotimaailmasta ilmenivät siten, että tarinassa esiintyi tilanne, jossa värikästä pukeutumista halveksuttiin; sopivaa pukeutumista edusti puolestaan tumma vaatetus. Lisäksi äiti voi viedä shoppailemaan ja antaa rahaa; tai ystäväystytään naapurissa asuvan filmitähden kanssa. Joissakin tarinoissa nousi myös esiin vanhempien harjoittama huono lasten kohtelu tai poissaoleva vanhempi. Tarinassa voitiin myös pohtia sopeutumattomuutta oman sukupuolen ryhmään, omaa identiteettiä ja samalla tarvetta olla erottautumatta joukosta – toisaalta pyrkimystä hyväksyä oma ulkonäkö ja tunnistaa omat osaamisvahvuudet. Tarinassa iloinen koulu/kylä tarjosi mahdollisuuden epätavalliseen seikkailuun, yhdessäolo-kokeiluun vastakkaisen sukupuolen edustajien kanssa heille kuuluvien harrastusten kautta.

Kylässä pelataan ja leikitään paljon. Siellä otetaan kaikki mukaan leikkeihin köyhät ja rikkaat. --- Lapset auttavat toisiaan aina kun pystyvät. (Poika 2.lk)

Tytön ja pojan ystävyys on mahdollista, mutta siihen ei pidä pakottaa ja se pitää hyväksyä. (Tyttö 6.lk)

Kaikkien katseet kohdistuivat Katiin. Kati oli luokkamme epäsuosituin oppilas vaatteidensa takia. Minun ja muun luokan mielestä pitää pukeutua hillittyihin väreihin, ei ällöttävään oranssiin tai sähkönsiniseen. Tämän takia Katilla ei ollut yhtään ystävää. (Tyttö 6.lk)

Oli pakerran Ilmari ja hänen ystävänsä. He olivat kilttejä lapsia. Ilmari oli orpo, mutta hän asui enonsa luona Uuvilassa. se oli pienikylä noin 500 asukasta. Hänen kaverinsa hakivat joka päivä pihalle leikkimään. He menivät heidän pieneen kyläkauppaan joka oli Prisma. He ostivat limua, karkkia, sipsiä ja keksiä. He olivat niin iloisia, kun saivat asua ja syödä. He lähtivät seuraavana päivänä eläintarhaan. Heillä oli mukavaa siellä paitsi, jos Ilmarin pipo lentänyt tuulen mukana pois. Sitten he palasivat kotiin syömään ja nukkumaan. Seuraavana päivänä he menivät hikkalaatikolle ja keinulle leikkimään.

Vuodet vierähtivät 2 vuotta. Kukaan ei ollut muuttanut pois. He olivat 15-16 vuotiaita. He saivat mopot.

-Ilmari sanoo Pekalle: Lähdetäänkö Helsinkiin?

-Pekka vastaa: On tänään lätkäpeli.

-Ilmari vastaa: Mennään katsoo Jokerit vs. Jyp.

-Pekka sanoo: Ok! Jos maksat densat ja liput?

-Ilmari vastaa: Selvän teki.

Tunnin kuluttua

Olimme 2-tuntia enne pelin alkua. Heillä oli istuma paikat ja oikein vip-paikat.

-Ilmari sanoo: Tuolla on Jorma.

-Pekka sanoo: Niin onkin, ollaan piilossa.

-Pekka sanoo: Peli alkaa.

-Ilmari vastaa: Jyp tulee kovaa ainakin alkuun.

-Pekka harmittelee: Voi ei Immonen teki maalin.

-Ilmari sanoo: Katso tuolla näkyy vihreää savua.

-Kuuluttaja: Ottakaa rauhallisesti peli keskeytetään hetkeksi. Jyp johtaa ottelua 0-1.

-Ilmari sanoo: Toinen erä oli tasainen.

-Pekka vastaa: Niin oli, mutta Jokereitten pitää tehdä paljon enemmän töitä.

Kolmas erä alkaa jokereitten viennissä. Peli päättyi 0-1 Jyp voitti. Wallinheimo torjui 51-kertaa.

-Ilmari sanoo: Olipa jokereitten vientiä

-Pekka vastaa: Maalin tekoa ei pystytty.

Lähdimme kotiin iloisina vaikka Jyp voitti. Pääsimme kotiin vasta 24.00. Olimme ihan rätsti väsyneitä kävimme nukkumaan. Elimme elämän loppuun asti iloisina. (Poika, 6.lk)

Lapsille tyypillisessä, tiiviissä tarinankerronnassa välittyi hyvin lapsen oma energisyys koulun ja kodin päivittäisissä puuhissa (vrt. Karlsson 2008). Samoin tarinasta ilmenee useita eri merkityksiä, viestejä.

Iloisessa koulussa on hauskaa koska on kavereita ja saa ruokaa sen takia olen todella innostunut koulusta. kun tulee jotain vaikeaa niin opettaja tai avustaja auttaa. olen oppinut paljon asioita koulussa...minun mielestä kaikki on kivaa paitsi kun minua ja minun kavereita kiusataan välitunnilla. mutta jotkut avustajat näkevät. eilen oli tosi kivaa sillon oli pullis...nyt pitää mennä pitkälle välitunnille. Minä menen keinuuJipii! miksei kukaan leiki minun kanssa. saanko tulla Jarkko. saat tulla Pekka kirkonrotta on hauskaa 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10! täältä tullaan. Jarkon nimet kirjoissa. pelastakaa mut. Pasiin nimet kirjoissa. huh huijakkaa. omat kaikki pelastettu. vitsi! Into ehti pelastaa. Aituolla on Onni! Onnin nimet kirjassa ja kirjan kannet kiinni! Kimmo jäi! Mä meen keinumaaan loppu välitunniksi Kimmon kanssa josse haluaa. Moi Kimmo saanko minä tulla tuohon vai onko

se varattu Elmerille? Ei seon sinulle. Kiitos! Kimmo Jipii! se oli hauskaa. Nyt mennään sisälle. $1+23=24$ oikein $50+9=59$ oikein. (Poika, ei luokka-astetta)

Syntymäpäivien juhliminen, ja tätä kautta jokaisen huomioiminen, koettiin tärkeäksi asiaksi monessa tarinassa:

Siinä koulussa oli niin paljon lapsia, että he juhlivat syntymäpäivä joka päivä. Siksi se koulu oli iloinen. (Tyttö 5.lk)

Moni-ikäinen yhteisö koulun tukena

Vanhempien aktiivinen osallistuminen koulun toimintoihin nähtiin tärkeäksi, kuten myös vanhusten rooli yhteisön tukena ja mukana toiminnassa:

Opettaja sanoi: Huomenna me syömme kakkua ja juomme mehua ystävänpäivän kunniaksi vanhempiemme kanssa. Kaikki olivat vain entistä iloisempia, kun kuulivat mitä opettaja sanoi. (Tyttö 3.lk)

Kaikki kyläläiset olivat ystäviä, ja kaikki tunsivat toisensa, vaikka kyläläisiä oli paljon. Sellainen, etteivät aikuiset ehtineet leikkiä lasten kanssa, oli mahdotonta. (Tyttö 3 lk)

Maja on nyt valmis ja ne viettää tupaan tuliaiset. Sinne kutsutaan koko luokka. Äiditkin tulevat sinne. Niillä on tosi hauskaa. (Poika 3 lk)

Ilokylässä oli kaikenikäisiä ihmisiä vauvasta vaariin. (Tyttö 5.lk)

Iloisten lasten kylä oli pieni ja siellä oli kuusi tyttöä ja neljä poikaa. Kylässä oli myös iloiset vanhukset, kaikkien hoitajat ... Kylässä oli myös ruokala jota pitivät kylän viisi mummoa sekä vanhusten talo. Keskellä oli leikkipiha ja vähän sivummalla eläinten tallit ja kopit. (Tyttö 5lk.)

Maistuva ja riittoisa kouluruoka

Koulussa nauttittava herkullinen ja riittoisa ruoka mainittiin valtaosassa kirjoituksia. Herkullinen ruoka, kuten pizza, spagetti ja lihapullat, sekä virvoitusjuomien ja karkkien hulvaton nauttiminen ovat tärkeä osa kouluelämää, ja jälkimmäiset kuuluivat usein vapauteen ts. rajojen poissaoloon. Viihtyisä kouluympäristö hahmotettiinkin paljolti makujen ja tuoksujen kautta; kotona veden kielelle saivat puolestaan äidin tai isoäidin leipomat suklaakakut ja mustikkapiirakat. Äidin lapselle laittamaa aamiaista kuvattiin tarkasti. Joissakin tarinoissa oli opetus terveellisen ravinnon merkityksestä:

Illalla saa valvoa klo 0.30 ja aamulla alkaa 8.15 ensimmäiseksi on englantia. Päivän päätteeksi mennään retkelle syödään pannareita ja juodaan mehua. Keskiviikkona alkaa kaikilta koululaisilta koulu klo 10.15 ja ruokana on spagettia ja pizzaa nam nam onpa hyvää ihan tulee vesi kielelle kun lukee tätä sitten on musiikkia jee musiikki on kivaa. Sitten koulu loppuu ja taas retkelle. (Poika 3.lk)

Kertomuksessa ei kerrottu mitään koulu ruokailuista, mutta koulussa pitäisi olla parempaa ruokaa. (Tyttö 6.lk)

Iloisten lasten kouluun kuului kaikenlaisia vempaimia ja härveleitä. Siellä oli joka päivä liikuntatunti ja paljon urheiluvälineitä. Iloisten lasten koulussa oli Hesburger-automaatti johon piti laittaa aina yksi pokeripelimerkki, jotta sai aterian, mikäli ei halunnut syödä koulun ruokaa...Mutta enää koulua ei ole. Ihmiset jotka söivät aina Hesburgerissa, niin he lihoivat ja eivät enää päässeet liikkumaan ja joutuivat kotikouluun. Ja ne, jotka eivät enää syöneet Hesburger aterian kuin perjantaisin, eivät lihonneet, tulivat kyllä kouluun. Mutta koulussa ei ollutkaan enää tarpeeksi paljon oppilaita, joten se jouduttiin lakkauttamaan. Nyt siitä on enää muistot jäljellä sydämissä. (Poika 5.lk)

Taianomainen koulu, jossa on mielikuvitukselle tilaa

Koska kyse on seikkailuikäisistä lapsista, mukaan mahtuu myös jännittävää taikuutta ja tarinoita, ilmentäen lasten kiinnostusta fantasiakirjallisuuteen. Harry Potterin, kuten myös uskonnollisten kertomusten vaikutus oli esillä. Joissakin kirjoituksissa oli myös koskettava tarina, sisältäen henkisen opetuksen.

Onnen kristalli oli varastettu ja sentakia kukaan ei ollut enää onnellinen. --- Metsä muuttui koko ajan synkemmäksi. He näkivät valoa. Onnen kristalli karjaisi Kalle. He hakivat kristallin ja palasivat iloisten lasten kylään. (Poika 2.lk)

Olipa kerran iloinen lapsi. Hän oli 5 luokalla. Hänellä oli mukava opettaja. Hänen nimi oli Anne. Lapsella oli monta kaveria, sillä oli yhteensä 12 kaveria. Hänellä piti kerätä roskia liikuntasalin varastossa 2 tuntia. Anna oli huomannut koulun liikuntasalin varastossa jotain erikoista. Mutta hän ei sanonut opettajille ja muile koululaisille. Anna oli löytänyt majan. Opettaja käski hänen keräämään liikuntasalin varastoon keräämään roskia. Hän oli ehtinyt 1 tunnin kerätä roskia kun Annan takaa kuului laulua hän katstoi taakseen niin hän huomasi että hänen maja oli kauniimpi kuin koskaan. Hän meni majaansa ja löysi miehen. Se kysyi että kuka sinä olet. Mies vastasi kuningas. (Kuninkaan nimi oli Daavid) Oletko minun kans – joo vastasi Anna ja senpituinen se. (Tyttö 3.lk)

Emmalla on voikukkia kädessään ja hän tulee luokseni. –Moi Selma! Emma huudahtaa todella iloisena. –Mä teen sulle kukkaseppeleen näistä voikukista, Emma innostuu. –Joo, vastaan. Emma tekee sepelettä ja minä katselen taivaalle. Nään siellä lintuja, mutta yht’äkkiä nään jonkun valopallon tyypin todella kirkkaan jutun joka liikkuu iltataivaalla.-Emma! Katso! Mikä toi on? minä kysyn ihmeellisen iloisena. Emma näkee myös ”valopallon”. –Sillä on siivet ja se liikkuu taivaaseen päin, Emma sanoo. – Taivaaseen päin? sanon ihmeissäni. –Se on...se on enkeli, Emma saa suustaan. – Jippii! Mä olen aina halunnut nähdä enkelin, minä innostuin ja olin todella iloinen... Ajattelin elämää ja katselin taivaalle. Oli aivan kuin taivas olisi revennyt liitoksistaan ja joku olisi sanonut: -Totta, elämä on ihanaa ja tulee olemaan ihanaa! Silloin muistin enkelin ja että kaikki on siitä asti ollut mahdollista! ...Selma Lapin (1797-1866) päiväkirjasta (1809). (Tyttö 5.lk)

Iloisessa kylässä oli iloisia lapsia. Heidän symbolinsa oli sateenkaari, koska se merkitsee rakkautta. Sateenkaari loistaa aina järven yllä. Järven toisella puolella oli pimeä kylä, joka halusi olla pimeässä. Ainoa lapsi kylästä halusi valoa. Hän kysyi päälliköltä saisiko mennä valoon. Päällikkö kielsi. Mutta tyttö ei antanut periksi, vaan alkoi rakentaa lauttaa jolla paeta...Tyttö hipsi varovaisesti lautalle ja souti pois pimeästä. Kun hän pääsi sateenkaaren alle, hänen vaatteensa eivät olleet enää samat likaiset ja rumat. Ne olivat kirkkaista väreistä sekoittuneet ja paidan keskellä laukkasi iso, vahva ja valkoinen hevonen...Hän jätti veneensä, hyppäsi veteen ja ui rantaan. Siellä häntä odotti se ihana valkoinen hevonen...Hevonen otti tytön selkään ja lähti laukkaamaan koti tulevaa. Sitten tyttö muisti pimeän kylän jossa oli hänen äitinsä ja kaikki. Mutta hän ei halunnut poist tästä ihanasta tunteesta. Mutta tunne ei ollut ihana, koska huoli perheestä kasvoi...Kun hän meni kylään, siellä oli aavemaisen hiljaista...Tyttö käski koko kylän mukaansa, ja he lähtivät matkaan...Kun he viimein olivat perillä, kaikki ilostuivat valosta. He eivät enää olleet samoja synkkiä ihmisiä. Häntä melkein itketti saavutuksensa. Nyt tyttö voi rauhassa kokea sen ihanan tunteen. NYT tyttö oli onnellinen! (Tyttö 4.lk)

Siinä kylässä oli tyttö nimeltä Olivia, joka uskoi, että siinä kylässä oli jotain muutakin kuin taikaa, mutta hän ei vain tiennyt, mitä. Hän päätti mennä selvittämään sen. Kerran hän meni suuren puun juurelle ja huomasi, että puun juuren alla oli kivistä muodostettu avaimen kuva. Tyttö painoi sitä avainta ja silloin suuri puu puhui hänelle. ”Mitäs sinä Olivia täällä? Etsimässä salaisuuttako?” Jos haluat tietää sen, sinun pitää vain ajatella, olla valppaana ja katsoa koko ajan ympärillesi. Näet kymmenen jotain hyvää asiaa. Sitten ymmärrät salaisuuden. Olivia hymyili ja sanoi: ”Kiitos vanha puu!” ja lähti kyläänsä. Aluksi hän näki pienen linnun, joka oli satuttanut siipensä. Olivia silitti tämän linnun siipeä kerran ja linnun siipi parantui. Hän keksi ensimmäisen asian: auttamisen. Seuraavaksi hänen luokseen tuli hänen paras kaverinsa Aino, joka hymyili hänelle ja sanoi: ”Tulisitko leikkimään kanssani?” Olivia sanoi: ”Tietenkin tulen!” Silloin Olivia huomasi toisen asian:

ystävyyden. Kolmannen asian Olivia huomasi, kun hän näki kahden lapsen leikkivän. He nauroivat. Silloin hän keksi ilon. Neljäs oli taas huolenpito, kun hän ei nähnyt nälkää, vaan aina joku piti hänestä huolen. Viidentenä, kun hän näki vanhan puun latvan, hän muisti luottamuksen, kun vanha puu oli kerran kertonut tarinan luottamuksesta. Kuudentena oli toisen huomioon ottaminen. Sen hän huomasi silloin, kun eräältä tädiltä oli tippuneet silmälasit, eikä hän silloin nähnyt mitään. Silloin Olivia huomasi jotain kiiltävää koivun juurella ja ne olivat silmälasit ja hän antoi ne tädille. Täti oli jo kerennyt hätääntyä, että missä silmälasit olivat, mutta täti sanoi Olivialle: ”Osasitpa sinä ottaa minua huomioon. Kiitos!” Täti hymyili Olivialle ja Olivia hymyili takaisin. Seitsemännen asian hän huomasi, kun aurinko säteili ja lämmitti kylää. Se toi kylän ihmisille turvallisuuden tunteen. ”Turvallisuus!” Olivia huokaisi iloisena. Kahdeksantena Olivia huomasi, kuinka lapset iloitsivat siitä, kun hekin saivat päättää asioista, joten kahdeksas asia oli tasa-arvoisuus. Ketään ei hyljitty tai pidetty huonompana kuin toista. Yhdeksäs ja toiseksi viimeinen asia oli arvostus, koska kun hän käveli heidän leikkikoulunsa ohi, hän muisti, kuinka lapsia oltiin keuhuttu siitä, että he osasivat arvostaa muita ihmisiä, vaikka he olisivatkin ventovieraita. Kymmenennen asian Olivia huomasi silloin, kun hän meni kotiin ja hänen äitinsä tuli häntä vastaan ja sanoi: ”Oi kun kiva, kun tulit kotiin!” ja suukotti häntä poskelle. Silloin hän tunsi, että hänen äitinsä rakasti häntä. Kymmenes asia oli hänestä kaikista tärkein eli rakkaus. Sillä hetkellä Olivia tunsi näitä kaikkia tunteita ja hän oli todella iloinen. Hän riensi ilomielin puun luokse kiittämään puuta. Puu vastasi Olivian kiitokseeseen Olivialle: ”Huomasitko nyt salaisuuden?” Olivia hymyili ja riemuitsi: ”Kyllä oivalsin!” Sen jälkeen Olivia meni kotiin ja he leikkivät kotona äidin kanssa koko päivän loppuun asti, kunnes tuli ilta ja täytyi mennä nukkumaan. (Tyttö 5.lk)

Urheileva ja leikkivä koulu

Nuoren Suomen vuonna 2000 julkaistun ”Missä lapsi liikkuu” -tutkimuksen mukaan lasten eniten käyttämiä liikuntapaikkoja ovat koulupihat. Lasten tarinoissa mainittiin usein hyvät ja turvalliset leikki- ja liikunta-alueet. Lisäksi moderni teknologia näkyy etenkin poikien tarinoissa. Iloisessa koulussa järjestetään olympialaiset, jossa kaikki saavat mitalin vaikka eivät voittaneetkaan.

Iloisten lasten koulu olisi sellainen koulu jossa liikuntaa olisi eniten ja toiseksi paljon olisi ympäristöoppia, koska liikunta on hyvää keholle ja ympäristöoppi opettaa lapsia tekemään luonnolle hyvää, eikä pahaa. (Poika 2.lk)

Iloisten lastenkylässä on koulu. Läksyjä saadaan kolme kertaa viikossa. Iloisten lastenkylässä on tietenkin hevostalli ja leikki puisto. Koulussa on paljon liikuntaa ja kioski. Iloisten lastenkylässä on paljon kukkia. Ja siellä on eläinpuisto. Eläin puistossa on norsu ja leijona ja paljon muuta.(Tyttö 2.lk)

Eräänä päivänä oli lasten ulkoilupäivä. Lapsilla oli mukavaa. He tekivät lumiukkoja, lumilinnoja ja lumihevosiä koulun pihalle. Keittäjä Saara ja Milla antoivat porkkanat lumiukkojen neniksi. Lapset saivat tehdä igluja. Lapset jäädyttivät iglut ja leikkivät niissä. (Tyttö 4.lk)

Kylässä oli koulukin, ja kaikki pitivät siitä. Kaikki lapset menivät iloisina kouluun, jopa maanantai aamuna...Se koulu oli loistava, sillä siellä kertotaulutkin opetettiin hausalla tavalla. (Tyttö 3.lk)

Koulussa on kilttejä lapsia ja opettajia. Oppilaat eivät tee tuhmuuksia. Opettajat eivät huuda eivätkä karju. Siellä ei anneta jälki-istuntoa. Siellä ei joudu opettajan puhutteluun. Siellä tehdään paljon ryhmitöitä. Siellä tehdään paljon parittaistöitä ja se on kivaa. (Poika ? lk)

Nikke ja Vippe pelasivat välitunnilla futista, hippasta ja luistelivat. Koulusta sai palkkaa ja siellä sai syödä karkkia koko ajan. Välitunnit olivat kaksituntisia. Mutta nyt pitää mennä kotiin. (2 poikaa 1.lk)

Iloisten lasten koulussa saa jälki-istunnossa syödä mitä tahansa jälkiruokia. Siellä saa valita ottaako läksyjä vai ei. Välitunnilla saa pelata jalkapalloa, hyppiä trampoliinilla ja keinua...Ulkona sai olla lumisotaa jos halusi. (Poika 3.lk)

Olipa Atte niminen poika. Hän oli koulussa, jossa oli motocrossia, uimahalli. Siellä oli pelihuone, huvihuone, lemmikkieläimiä, kuntosali, leikkipaikkoja ja leikkimökki. Eikä tullut läksyä, siellä oli PSP pelejä. (Poika 2.lk)

Oli kerran pieni kylä jossa oli aina hauskaa koulussa. Koulussa sai pojat pelata välitunnilla tietokoneella. Eräänä päivänä kouluumme tuli uusia koneita. Sitten kun tietokoneet olivat valmiit niin opettaja sanoi nyt puolet tytöistä saa mennä välitunniksi poikien kanssa tietokoneelle...Tytöt pelasivat tyttöjen pelejä ja pojat kiekko.tk:ta koko välitunnin...Kun välitunti loppui tytöt kysyivät opettajalta että saadaanko olla vielä vähän aikaa? Opettaja sanoi että nyt alkaa viimeinen tunti ja sen jälkeen pääsette kotia tietokoneelle. Nyt on äikän tunti ja kirjoitetaan ainetta. Kello soi ja oppilaat lähtivät kotia. LOPPU. (Poika, 4.lk)

Koulussa on ISO PIHA, jalkapallokenttä ja paljon piilopaikkoja. Koulu olisi iso ja valoisa. Myös luokissa olisi sohvia, takka ja iso tv (50 tuuman)... Retket: Yksi kerta kuukaudessa matka ulkomaille, kerran viikossa Mc'Donaldsiin ja joka päivä johonkin paikkaan. (Poika, 6.lk)

Sepä vasta ihmetytti kun koulunpihassa oli kartingrata ja uima-allas, ja kaiken kukkuraksi vanhan hiekka kentän kohdalla oli jäähalli ja sen vieressä jalkapallostadion...Sisällä oli 30 tietokonetta vierä vieressä. Luokassa oli puisten penkkien sijaan nahkaiset lepotuolit jotka voitiin laittaa makuu asentoon. Nojatuolin käsinojaan oli asennettu radio ja laskin...Kun ensimmäiset kaksi viikkoa oli ollut näin, niin oppilaat kyllästyivät siihen. Uima-allas täytettiin betonilla, karting-rata purettiin ja ajorata jyrättiin vain jäähalli ja jalkapallostadion jätettiin myös tietokoneet jätettiin. Koulussa palattiin normaaliin arkeen ja lapset olivat silti onnellisia ja iloisia niin kuin kaksi viikkoa sitten. (Poika, 5 lk.)

Turvallinen koulu, jossa vallitsee työrauha

Lapset arvostavat työrauhaa koulussa sekä turvallista kouluympäristöä. Viime vuosien oppilaitoksissa ilmennyt väkivalta ja siitä aiheutuva turvattomuuden tunne heijastuvat myös näissä tarinoissa.

Kaisa kierteli luokissa ja huomasi kaikkien oppilaiden keskittyvän töihinsä. Kaisa kertoi rehtorille, että hänen entisessä koulussaan ei ollut pystynyt keskittymään tunnilla, koska pojat olivat sählänneet ja huutaneet siellä. (Tyttö 6.lk)

Iloisten lasten koulun säännöt ovat kaikkien mieleen. Tunnilla ja ruokailussa kukaan ei huuda tai höpötä. Kaikki saavat olla rauhassa. (Tyttö 3.lk)

Lapsilla on hauska olla koulussa koska koulussa on turvallista olla. koulussa opettajat ei lyö eikä raivoa...lapset opiskelevat viikossa viisi kertaa englantia. pojilla ja tytöillä on oma luokka....Täällä koulussa lapset saavat opiskella ihan rauhassa. (Tyttö 5.lk)

Iloisten lasten koulu on kiva paikka. Iloiset lapset hymyilevät, linnut laulavat ja lapset leikkivät rauhallisia leikkejä. Sisällä rauhassa ollaan kun ope tulee luokkaan. Ollaan kiltisti niin opitaan kunnolla...Uskonto on tärkeintä koulussa. Rukoillaan joka aamu myös lauletaan jumalan kämmenellä niin saa hyvän mielen. (Poika 2.lk)

Mutta olisi vielä hauskeempaa jos täällä olisi niitä alkoholisteja ja autoilla kaahailevia nuorisvoja. Olisi turvallisempaa kävellä suoja tiellä eikä täällä haukuttaisi ulkomaalaisia ja vaikka tänne saisi tulla ulkomaalaisia niitä ei huvittaisi olla täällä koska niitä vaan haukutaan värin uskonnon tai vastaavan takia. (Poika 4.lk)

Koululle on turvallista mennä koska on pyörätie ja autotie. (Tyttö 5.lk)

Ensimmäinen tunti sujui ihan normaalin tylsästi. Matikka ei oikein kuulunut lempiaineisiini ja olin iloinen, kun tunti keskeytyi. –Onkohan tämä jonkinlainen paloharjoitus? Annika ihmetteli kun kovaa kuuluva hälytysääni alkoi soida ja opettaja alkoi ohjata oppilaita pois luokasta....Kellari oli täynnä pelokkaita oppilaita. Kukaan ei tiennyt mistä oli kyse, joten äänekäs pulina täytti kellarin...-Kaikki hiljaa! rehtori karjaisi. Kaikki hiljenivät kuuntelemaan. –Kyläämme on hyökätty, joten kaikkien pitää pysyä täällä, kunnes annamme luvan poistua, hän sanoi. Pakokauhu ja pelko valtasivat kellarin. Kaikki lapset olivat peloissaan. Kaksi tuntia oli kulunut....Pohjakerrokseen ei kuulunut ääniä ulkoa. Tunnin kuluttua tuli ilmoitus: –Nyt on pimeä, joten kaikki voivat lähteä koteihinsa. Oppilaille annettiin ohjeet, miten heidän tulisi liikkua. Osa lapsista ei olisi uskaltanut lähteä ulos kellarista, mutta opettajat yrittivät rauhoitella heitä. Lopulta kaikki kuitenkin suostuivat lähtemään koteihinsa. Minä pääsin kotiin ensimmäisten joukossa ja heittäydyin heti äitini syleiltäväksi...Sota kesti kolme kuukautta, kunnes tuli ilmoitus sen päättymisestä. Kaikki olivat iloisia, mutta kylää puolustettaessa oli menetetty paljon miehiä. (Tyttö 6.lk)

Jos minusta joskus tulee jonkun koulun rehtori, niin minun mielestäni hyvä koulu olisi sellainen, jossa oppilaiden kuuluisi olla reiluja toisilleen ja ottaa toiset mukaan leikkimään. Oppilaiden ja opettajien välit pitäisivät olla hyvät ja opettajien pitäisi kannustaa oppilaitaan osallistumaan kaikenlaisiin tapahtumiin. Opettajien ja rehtorin pitäisi estää koulukiusaaminen ja ampumakohtaukset. (Tyttö 5.lk)

Olemme laittaneet tallentaviavideokameroita koulun ympärille, jotta näkisimme ilmeneekö väkivaltaa, opettaja toimitti. (Tyttö 6.lk)

Värikäs ja vihertävä kouluympäristö

Hyvä kouluympäristö on siisti, iloisen värikäs ja piha-alueelle on istutettu kasvillisuutta, joka toimii välituntien leikkipaikkana, tai pelkkänä silmänilonä. Koulun väriyty myös huomattiin mainita, ja se oli lähes aina saman värinen:

Koulu oli keltainen ja siinä oli vain muutama luokka, sillä koulussa oli vain kaksikymmentä oppilasta. Jokaisessa luokassa oli kirkkaan keltaiset verhot ja seinät olivat vaalean siniset. ”Melkein kuin taivas tai meri”, Kaisa ajatteli. (Tyttö 6.lk)

Ympäristö on osa koulun kauneutta. Koulun pihapiiri ei saa olla roskainen tai täynnä isoja kiviä ja paksuja oksia. (Tyttö 5.lk)

Koulun suuret kukilla koristellut portit aukesivat automaattisesti, kun kävelin niitä kohti. Porttien takana minulle aukesi sama vanha tuttu näkymä, koulunpiha. Saattaa kuulostaa

laimealta, noiden upeiden porttien jälkeen, mutta sitä se ei tosiaankaan ollut. Pihalla kasvoi nurmikko, jota puutarhuri juuri leikkasi. Pihan reunoilla oli eläinten muotoisiksi leikattuja pensaita. Yksisarvisen muotoinen pensas herätti suuresti kiinnostusta. Joka puolelta kuului iloista puhetta. Joukko kuudes luokkalaisia istui keskellä pihaa suihkulähteen vieressä, puutarhurin juuri leikkaamalla nurmella...Minua alkoi aina hymyilyttää, kun näin tämän suuren ihanan keltaisen rakennuksen. (Tyttö 4.lk)

Sillat ovat suklaata, pilvet ovat hattaraa ja kaikki on karamellejä. (Tyttö 5. lk)

Entä missä lasten onnellinen koulu tai kylä sijaitsee ja miten sinne pääsee? Eräissä tarinoissa paikka sijoitettiin satakunta vuotta takaisin menneisyyteen tai sitten lähitulevaisuuteen. Yleisimmin se kuitenkin sijaitsee metsän keskellä, mutta myös vuoristossa, vesistön äärellä, ”taivaan ja maan välissä”, Kuusamossa. Kouluun lähdettiin liukuhihnan tai teleportaation avulla, sekä poliisiajoneuvon tai lohikäärmeen kyydissä.

Koskettamalla etelänavan keskiosaa pääsee maahan jossa aurinko paistaa ja on aina kesä. Se on iloisten lasten maa. (Tyttö, 5.lk)

Maalaismainen, luontaistalouteen perustuva elinympäristö eläimiseen oli hyvin suosittu teema, joskin kirjoituskilpailun otsikossa mainittu ”kylä” on mitä ilmeisimmin ohjannut lasten tarinoiden sisältöä tähän suuntaan. Iloisten lasten kylässä uidaan, ratsasteaan, hoidetaan eläimiä, sekä rakennetaan lumiukkoja ja pilkitään. Vastapainona teknisille välineille monissa kirjoituksissa korostuu pyrkimys ”yksinkertaiseen elämään”.

Jokaisella kyläläisellä oli lemmikki, ja se oli aina sen omistajan lempieläin. Jos joku piti hevosista, hänellä oli hevonen. Jos joku piti tiikereistä, hänellä oli tiikeri, ellei sitten useampi eläin. (Tyttö 3.lk)

Kylässä on iloisia lapsia. Siellä lapset leikkivät toisten kanssa ja käyvät toisten luona. Siellä on peltoja, metsiä ja maataloja. Siellä lapset tekevät töitä, että he saisivat rahaa. Maatilalla he ruokkivat eläimiä. Metsässä he keräävät marjoja ja pellolta he keräävät jyvät. (Poika 2.lk)

Talvella isi käytti lapsia luistelemassa, hiihtämässä ja pulkkamäessä. Heillä ole myös maatila ja moottorilla käyviä vehkeitä; kaksi mönkijää, kaksi autoa ja yksi mopo ja kaksi traktoria ja maatilan eläimiä oli sikoja, lampaita, hevosia, vuohi, härkä, lehmiä, kissoja, koira ja koiran pentuja. (Poika 1.lk)

Rahaa ei oikeastaan tarvittu, sillä kaikki viljelivät kasveja ja hedelmiä. Jotkut valmistsivat suklaata, karamellejä, kakkuja ja leivonnaisia. Kukaan ei lihonut, sillä kaikki ulkoilivat ja kuntoilivat joka päivä ainakin kolme tuntia. (Tyttö 3.lk)

Iloisten lasten kylässä asuu paljon väkeä. Kylässä saa tehdä kaikenlaista kivaa, voi retkeillä, seikkailla ja saa mennä luolaan, joka on lähellä kylää. Kylässä ei saa murjottaa... Ja tässä kylässä on elämää! Eläimiä, niittyjä, kaikkea kivaa! (Tyttö 3.lk)

He ovat iloisia siitä ettei ole puhelimia, sillä näin he saavat aina mennä toistensa luokse, kun heillä on asiaa toisilleen. He ovat iloisia siitä, että heillä ei ole radiota ja televisiota ilmoittamassa heille muun maailman kurjuudesta. Heidän sanomalehdessäkkin on vain iloisia asioita. (Tyttö, 6lk)

Iloisten lasten kylä on sellainen jossa ei ole televisioita, tietokoneita tai muita elektroniikkalaitteita. Kaikki on iloista ja värikästä. Siellä ei puhuta koskaan kenestäkään pahaa. Aina paistaa aurinko, eikä sinne tule koskaa sade eikä myrskyjä. Sillat ovat suklaata, pilvet ovat hattaraa ja kaikki on karamellejä. Lapset ovat muuten samanlaisia kuin nyt, mutta vain hyvä sydämmisiä ja kohteliaita. Aikuisia ei kylässä ole ollenkaan. Lapset tekevät kaiken itse. Kohteliaita lapsia oli ympäri kaupunkia. (Tyttö 5. lk)

Gilli lea ráfálaš. Gilis oaidná ja gullá somás áššiid. Li dárddaš ballat maidige. Ilolaš gilli lea dakkár gos mánát sáhttet leahkit ráfis. Lea somá leahkit skihppáriinguin. Iige leahkit ruovttus ja geahččat televisio. Lea ollu somát leat skihppáriinguin go siste okto. Mun háleštan olu skihppáriinguin. Gilis oaidná mo skihppárat leat ilolaččat go mun lean sin luhtte. Gilis leat ollu muorat main sáhtta goargnut go gávpoggiin eai leat nu ollu muorat. in sáhte vuolgit Anáris eret.

(Kylä on rauhallinen. Kylässä näkee ja kuulee hauskoja asioita. Ei tarvitse pelätä mitään. Iloinen kylä on sellainen, jossa lapset voivat olla rauhassa. On mukavaa olla kavereiden kanssa. Eikä olla kotona ja katsoa televisiota. On paljon haus Kempaa olla kavereiden kanssa kuin sisällä yksin. Minä juttelen paljon kavereiden kanssa. Kylässä näkee miten kaverit ovat iloisia, kun olen heidän luonaan. Kylässä on paljon puita joissa voi kiipeillä kun kaupungissa ei ole niin paljon puita. En voi lähteä Inarista pois.) (Tyttö, alakoulu).

Siellä kaikki lapset olivat hyvin iloisia ja onnellisia, sillä siellä oli suuri puu, joka kertoi kaikille lapsille ja aikuisillekin satuja ja tarinoita. Ja silloin kun ihminen kuuli sadun tai tarinana, niin tämän ihmisen päällä oli suuri iloisuuden ja onnellisuuden taika. Tämä puu oli ainakin 2000 vuotta vanha, mutta siellä paikassa ei kaadettu edes puita, sillä jos puu kaatui, se kaatui ihan itsestään. Siellä puut huolehtivat siitä, milloin kukin puu kaatui. Mutta haus kinta siellä oli se, että ne puut saivat olla siellä metsässä vaan, vaikka olivat kaatuneita. Siinä kylässä ei nimittäin lämmitetty koteja puulla vaan aurinko lämmitti

jokaista kotia. Se kylä oli täynnä ystävyyttä ja taikaa...Se kylä oli luonnonmukainen kylä. Siellä ei ollut sähköä, vaan aurinko oli sen kylän sähkö. Aurinko lämmitti ja suojeli sitä kylää lempeillä säteillään. Siinä kylässä jopa sudet ja hirvet olivat ystäviä eikä kukaan halunnut mennä metsästäämään susia, hirviä, karhuja eikä muitakaan eläimiä. Tässä kylässä oli nimittäin erittäin maaginen salaisuus, että joka ikinen ihminen, joka oli käynyt vanhan, vanhan kaatuneen satupuun juurella, oli saanut varjeluksen, että niin kauan kuin tämä ihminen elää, hän ei koskaan joudu alttiiksi pahalle. (Tyttö 5.lk)

Lasten etäännyttämisestä luonnosta ja siihen liittyvistä perinteisistä taidoista, kuten kalastuksesta tai lajituntemuksen puutetta on nostettu esille viime aikoina. Eräässä pohjois-suomalaisen koululaisen tarinassa kuvataan asiantuntevasti luontoa:

Siellä sai metsästää ja kalastaa paljon. Oli isoja kuusikoita ja jokia joissa oli koskia. Koskissa oli taimenia, lohia ja harjuksia. Kuusikoissa oli myös mäntyjä ja koivujakin. Kuusissa hyppeli näätä ja oravia, männyissä istui metsoja ja koivuissa teeriä. Siellä oli myös pyitä. (Poika, 5.lk)

Kouluopetuksesta ja mediastakin noussut huoli laajemmasta ympäristöstä näkyy selvästi joissakin tarinoissa:

Iloisten lasten kylä sijaitsee kaukana taivaan ja maan välissä. Sinne pääsee vain Iloisten lasten kylän poliisijoneuvon kyydissä. Siellä kaikki ovat iloisia. Siellä puut ovat hyvässä kunnossa, vesi ja ilma saastumatonta ja ilmastonmuutoksesta tai koulukiusaamisesta ei ole tietoaakaan. (Tyttö 5lk.)

Åke ja Perg menivät nukkumaan. Kun he aamulla heräsivät ja katsoivat ikkunasta ulos lunta oli satanut maahan – keskellä kesää. He lähtivät selvittämään Kronsin kukkulalle mitä oli tapahtunut ja kun he olivat Kronsin kukkuloilla he huomasivat että koko kylä oli lumen peitossa...Koko kylä ei ollut varautunut talveen ja heillä ei ollut talvivaatteita. Sitten he miettivät mitä koulussa oli puhuttu tästä asiasta ja sitten he muistivat ilmastonmuutoksen ja niin ilmastonmuutos ei kestänyt kuin kaksi päivää ja sitten taas olikin kesä ja niin he jatkoivat onnellista kesää. LOPPU. (Poika 4.lk)

Lukeneisuus, varhainen kiinnostus tieteeseen nousi muutamassa tarinassa esiin, ja eräässä kirjoituksessa pohditaan ratkaisua ihmiskunnan ympäristöongelmiin:

On vuosi 3000 (jälkeen ajanlaskun alun) ihmiset ovat keksineet lähettää suolattua merivettä muovipaaleissa avaruuteen ja salaisen laboratorion kautta säätää, minne päin maailmaa vettä pitää saada. Jäätynyt komeetta (Halley) on juuri suuren ja ainoan vesipaali katraan kohdalla, kun Birgitta [neljän Jupiterin kokoinen meteori, joka on 85%

hiilipitoinen] iskeytyy siitä läpi vieden kaiken veden ja koko komeetan mennessään. Tämä oli Halley'n komeetan viimeinen kerta, kun sen lento näkyi avaruudessa. (Poika 4.lk)

Kansainvälisyys ja globaalikansalaisen vastuu

Iloinen koulu tai kylä sijoitettiin myös ulkomaille – tutustuminen vieraisiin kulttuureihin kiinnostaa lapsia.

Oli kerran ja on vieläkin, jengi jonka jäsenet parkouraavat pariisissa. Jengin nimi on Yamakasi, ja kerran pienet pojat näkivät heidät ja leikkivät koulussa Yamakasia. eräällä pojalla oli sydänvika, mutta pojat silti yllyttivät häntä kiipemään puuhun. poika putosi ja menetti tajuntansa. Hän tarvitsi sydämensiirron 24 tunnin sisällä, mutta Ranskassa ei ollut ketään sopivaa. Sveitsistä löytyi yksi, mutta se maksoi 60 000 eikä köyhillä vanhemmilla ollut varaa siihen. Yamakasit tunsivat itsensä syyllisiksi, ja päättivät korjata asian. Aikaisemmin he olivat vain pelastaneet ihmisiä niinkuin nytkin, tosin eri tavalla. Heitä pidettiin sankareina, mutta poliisi oli eri mieltä. Yamakaseilla ei ollut varaa maksaa sydäntä joten ainut mahdollisuus oli varastaa rikkailta ja antaa köyhille. He ryöstivät HTC:n jäseniltä tarvittavat rahat, ja antoivat ne vanhemmille. Rahat eivät kuitenkaan riittäneet, koska he olivat saaneet 75 000 tarjouksen joten, mitä tehdä? He menivät puhumaan lääkäreille, joka suuttui ahdistelusta ja uhkasi kutsua poliisin, mutta Yamakaseilla oli jo poliisikaverinsa mukana, hän sanoi ”paljonko henkenne arvo on? minä olen reilu 15 000 olet kai 3 000 joten rahat siis riittävät. Niin lääkäri soitti, ja sai sydämen. Poika pelastui ja Yamakasit saivat pois taakan harteiltaan. Myöhemmin he palauttivat rahat nimettömänä HTC:n (Heart Transplantation Corporation) jäsenille. Unohdin kertoa että poika oli ½ arabi ja hänen nimi on Djamel, myöhemmin Yamakasit ovat opettaneet hänelle parkouria. Niin pariisista tuli onnellisten lasten kaupunki, vaikka he sanoivat sitä kyläksi. LOPPU. (Poika, 6. lk)

Koulusta tehdään lomamatkoja eksoottisiin paikkoihin, ja opetuksen ajankohta voi olla jännittävä.

Koulun luokkaretki on Madeiralle, Marakaskariin ja muualle ulkomaille. Koulussa järjestetään yökouluja aika usein. (Tyttö 5.lk)

koulun lapset olivat lähdössä eläintarhaan katsomaan lentäviä possuja. Kaikki 14 lasta ja yksi opettaja nousivat bussiin. Matka kesti eläintarhaan 2 tuntia. Kun lapset olivat saapuneet eläintarhaan he menivät katsomaan lentäviä possuja. Possut olivat isossa häkissä lentämässä vapaina. Luokan opettaja meni hakemaan eläintarhan omistajaa joka olisi voinut pitää heille opastetun kierto käynnin. Sillä välin kun opettaja puhui

eläintarhan omistajalle, lapset menivät avaamaan häkin oven ja menivät sisälle häkkiin. Samassa ryhmä japanilaisia tuli eläintarhaan. Japanilaiset ihmettelivät miksi lapsia oli häkissä. Opas meni kertomaan opettajalle sekä eläintarhan omistajalle. Opettaja meni hakemaan lapset häkistä. Lapset kiersivät eläintarhan ja lähtivät kotiin päin. Kotona lapset kertoivat kuinka japanilaiset olivat pelastaneet heidät ja että he olivat nähneet lentäviä possuja. Seuraavana päivänä lapset lähtivät hotellille jossa japanilais ryhmä asui. Japanilaiset olivat niin kiitollisia kun sai vieraita että he antoivat lapsille liput heidän koti maahansa. loppu. (Poika 6.lk)

Iloinen kylä tai kaupunki voi sijaita Iso-Britanniassa, Thaimaassa, Intiassa tai sodan murjomassa Afrikassa, jossa köyhän kylän asukkaat selviävät sodasta ja alkavat uudelleenrakentaa tuhottuja kotejaan. Tarinoissa kerrottiin kehitysyhteistyöstä ja kummitoiminnasta.

Olipa kerran kaukana Saharassa pieni kylä. Se oli pieni, ja siellä asui köyhää väkeä. Eräänä päivänä Saharaan saapui miljonääri. Hänellä ei ollut yösijaa. Hän meni köyhän majatalon omistajan luokse ja pyysi että hän saisi yöpyä heillä edes yhden yön. Mies suostui ja sai ison palkkion. Hän antoi rahat kyläläisille ja heillä oli varaa ostaa kaikkea tarpeellista, kuten vaatteita ja ruokaa. Heistä tuli onnellisia ja rikkaita. Eräänä aamuna yhteen taloista oli murtauduttu. Kaikki ihmiset olivat peloissaan. Onneksi heillä on rahaa joten he ostivat turvakameroita jokaiseen taloon. Joten he saivat varkaan kiinni ja heistä tuli ikionnellisia. (Poika, 4.lk)

Innostava opetus

Mieluisten oppiaineiden merkitys nousi esille sitä kautta, että mukavaa ainetta opiskeltiin paljon viikossa. Innostavan opettamisen merkitys nousee esiin tarinoissa ja opettajan tulee olla vaativa. Joissakin kirjoituksissa tarinan henkilö omaksuu positiivisen asenteen ikävinä pitämiään aineita kohtaan, jolloin tämä auttaa vaikeankin aineen oppimisessa. Lisäksi onnistumisen tunne kohottaa henkilön itsetuntoa.

Se koulu oli loistava, sillä siellä kertotaulutkin opetettiin hausalla tavalla. (Tyttö 3.lk)

Nyt meillä on matikkaa opettaja sanoi iloisesti. Matikkaa! Kauhein aine mitä voi koulussa olla! Opettaja sanoi, että ensiksi pelaamme matikka peliä missä käsittelemme asioita mitä olemme opetelleet. Olin todella pitkästynyt ja aloitin kaverini kanssa pelin. Pelasimme ja huomasin että peli oli tosi kiva ja kaikki nauvoivat luokassa ja olivat iloisia. Ajattelin että varmaan kaikkia aineita voisi opetella peleillä ja leikeillä niin kaikilla olisi hauskaa. Hetken päästä minä olin voittanut ja olin hyvällä mielellä ja niin oli kaverinikin. Opettaja sanoi että nyt vähän lasketaan kirjasta laskuja ja sitten pääsette ulos

happihypylle. Olin hyvällä mielellä ja sen takia laskujen laskeminen oli myös helpompaa ja haus Kempaa...Onko koulu muka niin kamalaa?...Istuin sohvalle ja ajattelin, että nyt minun pitää ottaa sellainen asenne, että koulu on kivaa. Ehkä se sitten olisi kivempaa. Pitää testata muuttuuko koulun käynti mitenkään, jos asenteeni on parempi. (Tyttö 6.lk)

Opettaja jatkoi: Fortes fortuna adjuvat.=. Kirjoitimme sen ylös vihkoihimme. Kukaan ei nostanut kättä tietääkseen asiasta jotain. Onni suosii rohkeaa. Kirjoitimme senkin muistiin. –Taas niitä lempi- asioita, että onni suosii rohkeaa, joka uskaltaa kertoa siitä, miten paljon pitää ihastuksestaan, opettaja kertoi ja naurahteli huvittuneena. Luokkamme räjähti nauramaan iloisena. (Tyttö 5.lk)

Opettajien kuuluu olla lempeitä, mutta myös vaativia oppilailleen. Opettajalla pitää olla alan koulutus, jotta he voivat opettaa oppilaitaan. Jos oppilaat eivät ymmärrä jotain asiaa heidän täytyy kysyä rohkeasti opettajalta, niin tämä selittää oppilaalle mistä on kysymys...Koulussa kaikilla pitää olla hyvä mieli ja oppilaiden pitää tehdä itsenäisesti tehtäviä, kun opettaja ei ole paikalla. (Tyttö 5.lk)

Lasten paremmat vaikutusmahdollisuudet

Useissa tarinoissa aikuiset haluttiin pois määräämästä lasten elämää, millä haluttiin lisätä lasten itsemääräämisoikeutta ja valinnanvapautta. Etenkin koululäksyjä haluttiin vähennettävän radikaalisti. Vapauteen liittyi oleellisesti vapaus syödä ja juoda mitä huvittaa, mutta lapset pohtivat myös rajojen puuttumiseen liittyvää problematiikkaa. Joissakin kirjoituksissa täysin vapaa elämä koettiin loppujen lopuksi tylsänä, joten vapauteenkin liitettiin jonkinlaiset rajat. Koulussa vallanvaihto tehtiin vaikkapa sulkemalla rehtori ja opettajat vessaan. Rehtorille löytyi myös helposti yllättävältä taholta sijainen. Yleisesti ottaen tarinoista ilmeni, että lapset halusivat enemmän vaikutusmahdollisuuksia.

Oletko kuullut vielä siitä lasten kylästä, jossa lapsetkin saavat päättää asioita ja jopa enemmän kuin aikuiset? Lapset saavat päättää, kuinka pitkiä välitunnit olivat ja mitä pelejä pelattiin liikuntatunnilla. He myös saivat suunnitella itse ruokalistaa, paitsi että he tiesivät, että ruuan pitää olla kunnon ruokaa eikä herkkuja. Mutta yhtenä päivänä viikossa he saivat jälkiruuaksi joko hedelmän, jugurtin tai jäätelön. Siellä kylässä myös lapset opettivat aikuisia ja siellä kylässä kaikki eli sopuisaa elämää. Siellä ei ollut riitoja eikä mitään muitakaan sotia. (Tyttö 5.lk)

Minun koulussani on viisisataa miljoonaa oppilasta, he ovat kaikki yhtä pitkiä, mutta erikikäisiä. Minun kouluni on viisi kilometriä pitkä se on tosi iso. Minun koulussani opettajat eivät saa opettaa eikä saa antaa jälki-istuntoja. Lasten pitää leikkiä sitä mitä ne itse

haluaa ja jos joku kieltää lasten leikit niin sille annetaan potkut. Koulun aikana saa käydä kotona, mutta kotona saa olla vain kaksi tuntia jos on siitä huolimatta kolme tuntia niin se lapsi saa seuraavana päivänä tosi paljon karkkia ja ajaa koulun mönkijällä. Koulun omistajan tuntipalkka on satatuhatta euroa. Jos on kipeä niin kotona saa olla kolme viikkoa. Kymmenen vuotiaat saa käydä autolla koulussa, mutta jos kotona ei ole autoa niin sen auton saa koululta ikiomaksi. Jos lapset eivät ole koulussa tyytyväisiä niin ne saa ihan mitä haluaa. Minun koulussani saa aina sitä ruokaa mitä haluaa sen takia minun koulussani on viisisataa miljoonaa oppilasta. (Poika 4.lk)

Olipa kerran pieni poika, joka uneksi koulusta, jossa kaikki olisivat iloisia. Hän kysyi Mari-äidiltään: Miksi kaikki eivät ole iloisia? –Kuulehan, Mari sanoi. –Kaikki ihmisest eivät ole yhtä iloisia kuin sinä. –Minkä takia heille ei voisi järjestää jotain hauskaa, että he tulisivat iloisiksi? –Voisihan sitä yrittää. Mari sanoi. He sanoivat siitä valtuustolle. Valtuusto hyväksyi heidän ehdotuksensa. Niin kaupunkiin perustettiin koulu, jossa kaikki olivat iloisia. Sinne tuli paljon oppilaita. Siellä ei tullut paljon läksyjä, koska he tekivät tunneilla niin paljon. (Tyttö 3.lk)

Näin kylässä kaikki elivät onnellista elämää, paitsi lapset. Lapsia suututti säännöt ja kotitöiden teko. He halusivat aikuiset pois! Aikuisethan ne kaikki määräsivät! Niinpä aikuiset hädettiin pois. Kylään jäi pelkkiä lapsia. --- Ajan kuluessa ruoka rupesi kuitenkin loppumaan ja rakennukset rapistumaan, koska lapset eivät tehneet työtä. --- Sillä aikaa aikuisten kylässä elettiin hyvää elämää. Heidän kylänsä voi oikein hyvin, koska he hoitivat työnsä. Lapset tulivat siihen päätökseen, että he pyytäsivät aikuisilta, että jospa he pääsisivät heidän kyläänsä, jos he hoitaisivat työnsä. Aikuiset olivat kiltejä ja armahtivat... Lopulta kaikki elivät onnellisina samassa kylässä. (Tyttö 3.lk)

Olipa kerran viisi 11-vuotiasta poikaa. Heidän nimet olivat: Markus, Jari, Matti, Olli ja Jonne. He tykkäsivät Jalkapallon pelaamisesta, Teletappien katsomisesta, ja Playstation2 pelaamisesta. Koulussa he tekivät vaan jekkuja esimerkiksi: Laittoivat oppilaiden tuoleille pierutyynyjä. Aina se ei kuitenkaan onnistunut. Mutta he vaihtoivat myös taululiidut karkkiliituihin. Mutta juuri ennen kesälomaa he joutuivat Rehtorin puheille. Sitten kesäloma alkoi. Kaikki oppilaat ryntäsivät pois koulusta. Heillä oli koko kesäloma aikaa katsoa Teletappeja, Pelata jalkapalloa ja Playstation2:sta. He keksivät uuden leikin: Pilapuheluita. He soittivat Poliisille, Sairaalaan, Pizzeriaan, Kauppaan, Kouluun ja Eläinlääkärille. He jäivät kuitenkin siitä kiinni. He joutuivat vankilaan. He olivat siellä kaksi kuukautta. Sitten he tainnuttivat poliisin ja lähtivät karkuun. Koko kaupungin poliisi voimat olivat heidän perässä. He ottivat pyörät ja lähtivät pakoon. He menivät sillan alle piiloon. Sitten he söivät eväät jotka Markus varasti vankilasta. sitten heidän takaa tuli Poliisit ja koirat. Kuitenkin karhu pelasti heidät ja taistelurobotti minkä He rakensivat kun ei ollut tekemistä. Jouduimme takaisin vankilaan. LOPPU. (Poika 4.lk)

Iloisten lasten koulussa ei kiusattu. Siellä opet ei antanut läksyjä. Eräänä päivänä kouluun tuli uusi rehtori. Hän määräsi että opettajie täytyy antaa läksy ja olla ankarampia. Mutta oneksi vanha rehtori tuli lomaltaan ja kaikki oli taas hyvin. (Poika 3 lk)

Luokkaan tultuani luulin näkeväni painajaista mutta sitä se ei ollut vaan totisinta totta! Opettajamme, siis koulun rehtori, oli jäänyt eläkkeelle, ja meillä oli nyt uusi rehtori. Mikään ei tuntunut enää aidolta, upporikkaasta rehtorista huolimatta ja kaikista härveleistä, huvipuistoista ja kylpylöistä joita hän lahjoitti koulullemme, hän ei ollut yhtään kiva. Eikä hän edes osannut opettaa meitä. Hän ei edes välittänyt riidoista, tappeluista eikä myöskään siitä, kun luokka toverini poltti tahallaan liikunta salimme. Kotiin päästyäni mietin mistä saisimme paremman rehtorin joka olis älykäs, ahkera ja ystävällinen ihminen tai...robotti. –Heureka! oma D3000 on kuin tehty rehtoriksi... Liikunta salissa kysyin kaikilta oppilailta, haluaisivatko he rehtorikseen uuden opettajamme joka yrittää vain hemmotella oppilaita kaikilla ihanuuksilla vai minun D3000 joka on monikäyttöinen viisas ystävällinen ja ohjelmoitu tietämään kaikki asiat, kielet ja kulttuurit. Siinä ei kauan tarvinnut odottaa vastausta, ja siitä päivästä lähtien oppilaat rakastivat koulun käyntiä ja he pitivät uudesta 'robotti' rehtoristaan. (Poika 5.lk)

Pirttikosken koulun vuorenavalloitus. Tultiin kouluun, oli kylmä. Kellot soi ensimmäinen tunti alkoi. Oli tylsää, ei ollut mitään tekemistä, kun puhuttiin jostain säännöistä. Me emme piitanneet säännöistä, vaan tehtiin, mitä ei saanut tehdä eli vuorenavalloitusta. Kaikki tönä alas muita ja opettaja näki sen ja opettaja huusi:

-Mitä te teette, enkö käskenyt lopettaa sen pelin!

-Et käskenyt, sanoi Joonas.

-Heti sisälle! opettaja huusi kurkku suorana.

-Mitä nytten? Mikko piipitti.

-Minä tiedän, tehdään silleen, että pukataan yks meistä alas ja opettaja tulee tänne ja luulee, että sillä on jalka poikki, sanoi Rami.

-Opettaja opettaja Samulla meni jalka poikki.

-Että mitä?

Niin opettaja juoksi paikalle ja nolostui.

-Hah hah hah, kaikki nauroivat.

-Jäit lankaa, Joonas nauroi ja niin opttaja antoi periksi ja antoi lasten olla vuorenavalloitusta.

Ja niin myös opettajakin tuli vuorenavalloitukseen. (Poika 4.lk)

Maailma on tosiaan täynnä monelaisia tarinoita. Ja yksi niistä kertoo tytöstä, joka opetti meille kaikille, että lapsillakin on uskonvapaus, ja he saavat ilmaista omat mielipiteensä maailmalle. Opimme myös, ettei tulevaisuuteen voi vaikuttaa tietoisesti, vaikka miten

haluaisi. Tarinoilla kuuluu myös olla onnellinen loppu, ja niinhän tällä onkin; kaikki orpokodin lapset olivat onnellisia, vaikkeivät voittaneetkaan kilpailua. Se osoittaa, ettei ole aina pakko voittaa kaikessa. He kaikki olivat onnellisia ilman voittoa. Jopa keskiaikaiset taulut keskiaikaisissa kehyksissään hymyilivät kilpaa suviauringon kanssa. Ja usein tarinoissa paha saa palkkansa. Ei neiti Sharpkaan oikeasti paha ollut. Hän vain sattui olemaan pahalla tuulella. Tästä tulikin siis opettavainen tarina. Valkyria Flow näytti meille lasten oikeuksien tärkeyden, ja teki rauhallisesta orpokodista rauhallisen lisäksi vielä onnellisenkin. Se oli siis onnellinen orpokoti. (Tyttö, 6.lk)

Luokkaretket olisivat myös osa hyvää koulua. Opettajat keskustelisivat retkistä ja sen sellaisista. Kukaan ei päättäisi yksin minne mentäisiin, asiasta täytyy olla samaa mieltä. Opettajat ja oppilaat päättävät yhdessä eikä vain opettajat tai oppilaat...Oppilaat olisivat itsenäisiä jos opettajalla ei olisi aikaa olla heidän kanssaan. (Tyttö 5.lk)

Koska ilokylässä kaikki ovat lapsia, niin kylän päällikkökin on lapsi. Ilokylässä tervehditään näin: Iloista päivää vain. Ja hyvästellään näin: iloista päivän jatkoa. (Tyttö 3.lk)

Tätä koulua on vain puoli vuotta. Siellä saa aina jälkiruuaksi herkkuja. Ruokana on aina hampurilaisia, lasagnea ja lihapullia, sekä muusia. Välitunti on tunnin verran ja oppitunti aika on puoli tuntia. Tässä koulussa saa vain yhdestä aineesta läksyä. Kun on välitunti saa päättää onko sisällä vai ulkona. Sisällä voi pelata tietokoneella tai piirtää ja askarrella, jos ei halua tehdä niistä mitään, saa päättää, mitä muuta aikoo tehdä. Ulkona voi myös tehdä, myös sitä mitä itse haluaa. Jos unohtaa tehdä läksyt niin ei tule merkintöjä. Tässä koulussa saa itse päättää mitä tekee. Oikeastaan tämä koulu on aika omituinen. Kaikilla oppilailla on oikeus päättää kuinka kauan haluaa olla koulussa. Mutta koulussa pitää kuitenkin olla vähintään kolmetuntia. (Tyttö 3.lk)

7. Yhteenveto: Vastaako kouluopetus oikeasti elämän haasteisiin?

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan rakennamme yhdessä tietämystämme todellisuudesta. Tällöin myös lasten omaama hiljainen tieto kouluarjesta on arvokasta tietämystä opetusta ja koko kouluympäristöä kehitettäessä. Lasten äänten kuuleminen ja ennen kaikkea sen vaikutus päätöksentekoon on jo siksikin tärkeää, että he ovat koulujen pääasialliset ”työläiset”, jotka kokevat arjessaan kouluviihtyvyyden hyvät ja huonot puolet. Lasten vaikuttamiskanavia on muodostettu, joista esimerkkeinä ovat oppilaskunnat, tukioppilastoiminta, lasten parlamentit ja nuorisovaltuustot (ks. Aula 2009). Lapsen oikeudet tulisi ottaa osaksi koulujen ja oppilaitosten, sekä kuntien toimintaa. Lapsiasiavaltuutettu (tiedote 16.11.2009) on esittänyt toivomuksen, että lapsen oikeudet otettaisiin osaksi kouluopetusta sekä osaksi kaikkien lasten kanssa työskentelevien koulutusta. Lapsilla on oikeus tietää omista oikeuksistaan ja aikuisten

pitää tuntea ne. Tämän oikeuden toteutuminen myös käytännössä edellyttää, että lapset saavat ymmärrettävää tietoa elämäänsä liittyvistä asioista ja voivat sitten muodostaa ja kertoa niistä oman mielipiteensä. Se auttaa myös päättäjiä tunnistamaan päätösten vaikutuksia lapsiin ja tekemään parempia ratkaisuja. Kunnissa tehdään paljon päätöksiä, jotka olennaisesti vaikuttavat lasten elämään ja hyvinvointiin, mutta harva kunta on selvittänyt lasten näkemyksiä. Humaanissa vuorovaikutuksessa vallitsee demokratia, individualismi, itsekuri, joustavuus ja mahdollisuus osallistua päätöksentekoon. Yhteinen päätöksenteko on merkittävää, koska yhdessä luodut säännöt hyväksytään helpommin. Lapsen rooli on kuitenkin kyseenalaistaa aikuisten tekemät säännöt – asia jota ei aina opettajana muista tilanteessa, jossa oma asema tai tutut rutiinit haastetaan.

Tämän tutkimusaineiston puitteissa ilmeni, että lapset haluaisivat enemmän vaikutusmahdollisuuksia päättää oppitunneista, läksyistä ja välitunneista, mikä muistutti huomattavassa määrin lapsikeskeisen ilon pedagogiikan ajatuksia. Monet ilon pedagogiikan periaatteet ovat suoraan sovellettavissa korkeammillekin koulutasoille aina aikuisopiskelijoihin saakka. Lasten kirjoituksista löysimme 11 pääteemaa, jotka toistui-
vat tarinoissa:

- 1. Koulukiusaamisen lopettaminen*
- 2. Ystävien tärkeys*
- 3. Moni-ikäinen yhteisö koulun tukena*
- 4. Maistuva ja riittoisa kouluruoka*
- 5. Taianomainen koulu, jossa on mielikuvitukselle tilaa*
- 6. Urheileva ja leikkivä koulu*
- 7. Turvallinen koulu, jossa vallitsee työrauha*
- 8. Värikäs ja vihertävä kouluympäristö*
- 9. Kansainvälisyys ja globaalikansalaisen vastuu*
- 10. Innostava opetus*
- 11. Lasten paremmat vaikutusmahdollisuudet.*

Lasten tarinoiden iloisen koulun elementtejä olivat siis auttaminen, välittäminen, kuuntelu; tasa-arvo, demokratia, valinnan vapaus; oppiminen ja työrauha; leikki, liikunta ja musiikki; ryhmätyöt, yhteinen puuhastelu aikuisten kanssa, yhteiset projektit; ei rangaistuksia, ei jälki-istuntoa, ei huutavia opettajia, ei läksyjä (tai vain vähän); hyvä ruoka ja ajoittainen herkuttelu; sekä henkiset arvot, jopa tietty ”pyhyys”. Muutama oppilas kaipasi tietokoneita ja muita teknisiä laitteita, mutta suurimmalle osalle riittäisivät leikkivälineet ja kiipeilytelineet. Jotkut pojat vaativat koulunkäynnistä palkkaa (!).

Ilon pedagogiikan ajatus perustuu lähtöoletukseen, että lapsilla on luontainen halu oppia ja kasvaa täyteen mittaansa tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Samalla

uuden pedagogiikan tarve nousee paitsi lasten omista tarpeista, myös yhteiskunnallisesta muutoksesta. Siinä tarvitaan etenkin itsenäistä, ongelmaperustaista ja erottelukykyyn perustuvaa tiedonhankintapaa sekä samalla sosiaalisia taitoja verkostoiduttaessa ja toimittaessa erilaisissa ryhmissä. Työelämässä on jo pitkälti luovuttu hierarkkisesta johtamisjärjestelmästä ja luotetaan työntekijöiden omaan arvostelukykyyn. Tämä ei ole pelkkää hyvántahtoisuutta, vaan sen on myös todettu tuovan tehoa työskentelyyn ainakin ns. luovilla aloilla (Du Gay 1997). Työelämä elää siis eri aikaa kuin opetusjärjestelmä. Töissä suuri osa ihmisistä joutuu päivittäin työskentelemään käsitteiden ja niiden muuntelun kanssa ja ratkomaan avoimesti määriteltyjä ongelmia, joihin ei ole mitään ennalta annettua vastausta. Koulujärjestelmäämme on kiiteltä hyvistä PISA-tuloksista, mutta tähän haasteeseen se vastaa huonosti.

Mikäli oppilaat pantaisiin ratkomaan ongelmia samaan tapaan kuin alan asiantuntijat, he joutuisivat soveltamaan tietojaan käytäntöön. Näin alun perin vierasta tietoa opittaisiin soveltamaan muissakin tilanteissa. Koulupetuksessa tiedot ja käsitteet tarjoillaan kuitenkin yleensä arkikokemuksesta irrallisina tiedon palasina. Tämä johtaa kysymykseen, millaista tietoa ihminen eri elämänsä kehitysvaiheissa oikeasti tarvitsee ja palvelevatko nykyiset opetussuunnitelmat tätä tavoitetta? Uusi teknologia jaettuine oppimisympäristöineen voi auttaa asiantuntemuksen jakamisessa ja prosessien läpinäkyväksi tekemisessä, mutta se ei ratkaise ongelmaa kokonaan. ”Tietoyhteiskunta” ei tee meistä automaattisesti tietävämpiä, vaikka käyttäisimme viimeaikaisimpia teknisiä välineitä. Nyt näyttää vahvasti siltä, että internetin tietotulva päinvastoin ohjaa oppilasta tai opiskelijaa surffaamaan copy/paste –maailmaan, jolloin oikeaa oppimista ei tapahdu. Haasteena voidaan nähdä lisäksi etenkin se, että lapset ja nuoret joutuvat tekemisiin aikuisten maailman kanssa yhä aiemmassa vaiheessa. Eräs teini-ikäisten koulunkäynnistä gradua valmisteleva opiskelija havaitsi ongelman: teineiltä (etenkin pojilta) puuttui tietämys siitä, miten parisuhteessa ollaan ja miten toista ihmistä kohdellaan – vääristyneet vuorovaikutusmallit saadaan liian helposti internetin kautta. Sosiaaliin taitoihin tulisikin panostaa huomattavasti enemmän kouluopetuksessa.

Oppiminen muuttuisi varmasti ilon pedagogiikan myötä, samoin opettajan rooli oppimisen ”johtajana”. Yksityiskohtaista tietoa tarttuisi oppilaiden päähän todennäköisesti nykyistä vähemmän, mutta jatkuvasti päivittyvän nettitiedon aikakaudella se ei ole ehkä kovin dramaattinen heikennys: ehkä tärkeämpää on tietää, mistä tietoa milloinkin kannattaa etsiä. Tutkivaa oppimista voi opettaa yhtä hyvin aivan perinteisin menetelmin. Tärkeintä on, että opettaja mieltää roolinsa uudelleen oppilaiden ”valmentajana” perinteisen ”tietäjän ja tenttaajan” sijaan. Hän ei saa tarjoilla omaa tietämystään tarpeettomasti, vaan ainoastaan ohjailla oppilaita kohti oikeaa polkua. Hänen täytyy myös hyväksyä se, että kysymyksiä asetellessa tulee joskus vastaan sellaisiakin, joihin hän ei pysty vastaamaan. Tämä täytyy sitten vain tunnustaa avoimesti ja etsiä

aiheesta lisää tietoa – kaikkietävän opettajan aika on auttamattomasti ohi. Parhaat oppimistulokset voitaisiin saavuttaa yhdistelemällä Ilon pedagogiikkaa ja tutkivan oppimisen menetelmiä. Ilmiön pohtiminen, selittäminen ja arvioiminen näyttää lisäävän oppilaiden kykyä soveltaa tietoa uusissa yhteyksissä. Tiedosta tulee siis osa aktiivista tieto- ja toimintavarastoa. Kaikkea oppimista ei voida kuitenkaan tehdä vuorovaikutuksessa toisten kanssa, vaan parhaat tulokset saadaan yksilöllisen ja ryhmäoppimisen vuorottelulla.

On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus saada onnistumisen oppimiskokemuksia, joita voidaan hankkia erilaisten opetusjärjestelyjen kautta. Moniälykkyyden huomioiminen kouluissa voi merkitä sitä, että jokainen kokee olevansa lahjakas jollakin osa-alueella – ja tuntee täten olevansa tärkeä ja omansalainen yksilö. Opettajalta ilon pedagogiikka vaatii asennemuutosta, heittäytymistä ja ”pään nollausta”; aikaisempien omien (erityisesti ikävien) koulukokemusten unohtamista. Vaikeissakin koulunkäynnin konfliktitilanteissa opettajan on uskottava ja luotettava lujasti ihmisslapsessa itävään haluun oppia ja kehittyä. Ilon pedagogiikan mukaan tarvitaan enemmän opettajia, jotka rikkovat totuttuja kaavoja; opettajia, jotka soveltavat mielikuvitusta opetusmetodeissaan; opettajia, joiden syvempi onnellisuus heijastuu opetettaviin. Mutta onko tämä nykypäivänä edes realistinen tavoite – onko ilon pedagogiikka vain unelmien pedagogiikka? Käynnissä olevat erilaiset koululaitoksen tehostamisohjelmat ehkäisevät tavoitetta päästä viihtyisämpiin kouluympäristöihin, ja vähentää huonovointisuuden seurausilmiöitä. Pyrkimys yhä suurempiin luokkakokoihin tekee sinänsä ilon pedagogiikan käyttöönotosta, sekä myös lasten oikeuksien toteuttamisesta, lähes mahdotoman tehtävän. Ylisuuresta työmäärästä ja vastuusta stressaantunut ja väsynyt opettaja ei voi huokua luokahuoneessa onnellisuutta, eikä luoda helposti positiivista ilmapiiriä, jossa jokaisen oppilaan hyvinvointi voidaan huomioida. Tätä kautta opettajan huonovointisuus heijastuu suoraan peilinä luokan oppilaisiin, ja negatiivinen kierre on valmis.

Ilon pedagogiikan lähtökohta on oikeastaan hyvin yksinkertainen: se perustuu läheiseen vuorovaikutukseen opettajan ja oppilaiden välillä. Tätä perusperiaatetta voidaan soveltaa hyvin monella eri tavalla eikä se aina vaadi pienimuotoista, kyläkoulumaista ympäristöä tai erillisjärjestelyjä. Oppilaat tulee yhtä lailla opettaa ottamaan roolinsa aktiivisina vaikuttajina ja kyseenalaistajina – mikä voi olla joillekin opettajille ”kova pala”. Oppilaiden on toisaalta totuttava myös siihen, että oppiminen ei ole sitä, että mennään sieltä, missä aita on matalin, vaan nähdään vaivaa oman ja koko ryhmän oppimisen eteen. Oppilaan tulee ymmärtää, että opiskeltava asia on hänelle hyödyllinen, merkityksellinen. Tutkiva oppiminen ei tarkoita sitä, että ”fiilistellään” oppilaiden tuntemusten ympärillä ja ”eletään kuin pellossa”, vaan keskeiset opetussuunnitelman asiat on käytävä läpi ja pyrkimyksenä on oman ajattelun muuttuminen. Tämä

on kovaa työtä. Ehkä tärkein uuden pedagogiikan mukanaan tuoma uudistus olisi kuitenkin ILON tuntemus. Kun oppilaat saisivat kokea enemmän onnistumisia ja edetä omassa tahdissaan kohti itse (yhdessä opettajan kanssa) määrittelemiään tavoitteita, he voisivat kasvaa sellaisiksi hyvällä itsetunnolla varustetuiksi suomalaisiksi, joilla sosiaaliset taidot ovat kohdallaan ja luovuutta riittää tulevaisuudenkin työelämän haasteisiin.

8. Lähteet

Alasuutari, P. (1999) *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino

Antikainen, Ari & Rinne, Risto & Koski, Leena (2003) *Kasvatussosiologia*. Helsinki: WSOY.

Aula, Maria Kaisa (2009) ”Lapsi koulun osallistujana ja vaikuttajana”. Teoksessa Korpinen ym. (toim.), ss. 14-22.

Bilund, Marja-Leena & Svahn-Kumpulainen, Sirpa (2009) ”From the Joy of Teaching to the Joy of Learning – Using Duo Teaching as a Springboard”. Teoksessa Korpinen ym. (toim.), ss. 115-134.

Cuomo, Nicola (2009) ”Ikävystymisen koulusta halu oppia ja ilo elää kouluun”. Teoksessa Korpinen ym. (toim.), ss.39-53.

Currie, C., Nic Gabhainn, S., Godeau, E., Roberts, C., Smith, R., Currie, D., Pickett, W., Richter, M., Morgan, A. & Barnekow, V. (eds.) (2008) *Inequalities in young people's health: HBSC international report from the 2005/2006 Survey*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. Health Policy for Children and Adolescents, No. 5. (<http://www.nuigalway.ie/hbsc/>)

Du Gay, Paul (1997) ”Organizing Identity: Making up People at Work”. Teoksessa P. Du Gay (toim.) *Production of Culture/Cultures of Production*. Glasgow: Sage Publications, ss. 285-322.

Greene, Sheila & Hogan, Diane (2005) ”Researching children’s experience: methods and methodological issues”. Teoksessa S. Greene & D. Hogan (toim.) *Researching Children’s Experience. Approaches and Methods*. London: Sage Publications, ss. 1-22.

Hakkarainen, Kai & Lonka, Kirsti & Lipponen, Lasse (2002) *Tutkiva oppiminen. Älykkään toiminnan rajat ja niiden ylittäminen*. WSOY: Helsinki.

Heikkinen, Hannu (2002) ”Whatever is narrative research?” Teoksessa R. Huttunen & H. Heikkinen & L. Syrjälä (toim.) *Narrative research. Voices of teachers and philosophers*. Jyväskylä: SoPhi, ss. 13–28.

Heinilä, Henna & Kalli, Pekka & Ranne, Kaarina, toim. (2009) *Tutkiva oppiminen ja pedagoginen asiantuntijuus*. OKKA-säätiö, TAOKK, Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, Sarja A, Tutkimuksia 15.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (1997) *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Immonen, Maija-Leena & Nurmi, Aino (2009) *Kahdeksaluokkalaisten kouluviihtyvyys*. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos.

Juurikkala, Juha (2009) "Towards the Pedagogy of Joy". Teoksessa Korpinen ym. (toim.), ss. 108-114.

Juurikkala, Juha (2008) *Ilon pedagogiikka. Kohti nykyaikaista koulua. Konstruktiivinen peruskoulun käyttöteoria*. Jyväskylä: TUOPE: Tutkiva opettaja 1.

Kankaanniemi, Laura (2007) *Kertomus kertoo kaikkee – Tutkimus lasten metatekstuaalisesta tietoisuudesta esi- ja alkuopetuksessa*. Suomen kielen pro gradu tutkielma, Jyväskylän yliopisto (https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11770/URN_NBN_fi_jyu-2007371.pdf?sequence=1)

Karlsson, Liisa (2008) "Ajankohtaista: Lapset kertovat ja toimivat ry. Kehittäjä- ja tutkijaverkoston esittely". ELORE, vol. 15 – 1/2008. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry (http://www.elore.fi/arkisto/1_08/kal1_08.pdf)

Koivunen, Hannele (2000) *Hiljainen tieto*. Helsinki: Otava.

Korpinen, Eira & Husso, Marja-Leena & Juurikkala, Juha & Vesterinen, Sini (2009) *Näkökulmia Ilon pedagogiikkaan. Perspectives to Pedagogy of Joy*. Jyväskylä: TUOPE. Tutkiva opettaja 1/2009.

Lapsiasiavaltuutetun tiedote 2/2009, 21.1.2009.

Lehtinen, Erno & Kuusinen, Jorma & Vauras, Marja (2007) *Kasvatuspsykologia*. Helsinki: WSOY.

OPM (2005) Kouluhyvinvointityöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:27, Helsinki.

Paloneva, Pirjo (2008) *Kouluviihtyvyydestä kouluhyvinvointiin. Case – Parkanon yhteiskoulu*. Pro gradu tutkielma, Kasvatustiede, Tampereen yliopisto.

Perkiö-Mäkelä, Merja & Vevala, Nina & Laine, Vappu, toim. (2006) *Hyvä koulu*. Helsinki: Työterveyslaitos.

Polkinghorne, Donald (1995) "Narrative configuration in qualitative analysis". Teoksessa J.A. Hatch & R. Wisniewski (toim.) *Life History and Narrative*. London: Routledge Falmer, ss. 75–88.

Puolimatka, Tapio (1996) *Kasvatus ja filosofia*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Pyykkö, Pirjo (2009) "Moments of Joy in My Class". Teoksessa Korpinen ym. (toim.), ss. 95-107.

Räsänen, Minna (2009) "Halu oppia" –pedagogiikka. Teoksessa Korpinen ym. (toim.), ss. 54-67.

Vainio, Harri (2007) *"Koulu on päässyt vankilasta". Ilon pedagogiikkaa Halmeniemen vapaalla kyläkoululla.* Jyväskylä: TUOPE. Tutkiva opettaja 3.

Vikman, E. (2009) *Lasten kerronta ja sen merkitys. Narratiivinen tutkimus lasten ja kriisikeskuksen työntekijän välisistä keskusteluista.* Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisuja A.7:2009.